

INFORMATOR

NSPRV-CPTE

BESPLATAN
PRIMERAK

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org.rs
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 8 • DECEMBAR 2014 • BROJ 91

ПУНО ХТЕЛИ – ПУНО ЗАПОЧЕЛИ Штрајк је го, живео штрајк!

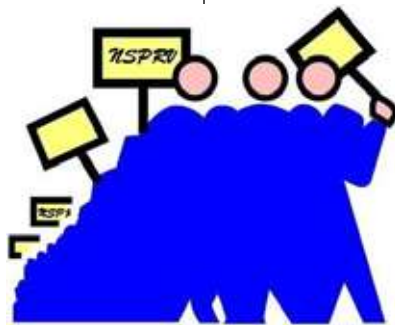
Упорни покушаји једног од синдиката да увуче и остале у авантуру звану штрајк, након неуспешног протеста и обуставе на почетку школске године и поновљених једнодневних штрајкова упозорења у октобру, уродио је плодом, те су успели покренути и друге синдикате на ову социјалну акцију. И тако је отпочео још један у низу неуспешних штрајкова у просвети, Одлуком Штрајкачког одбора од 29. октобра ове године и са врло проблематичним штрајкачким захтевима од којих је крунски био изузеће просвете од смањења плата, доношење платних разреда за све запослене у јавном сектору, доношење новог кривног закона и закључење Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика. Исхитрена одлука једног од синдиката није нашла разумевање и код других, па ни код НСПРВ и СРПС, који су нешто касније упозорили да се први захтев, ма колико год он био оправдан, не може реализовати јер је дан раније, 28. октобра ступио на снагу Закон о привременом уређивању основица за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава („Сл. гласник“ бр. 116/14 од 27.10.2014. г.) као ни захтев о платним разредима за све јавне службе, јер под појмом јавних служби, тачније јавне управе и држава и струка разликују оне јавне делатнике чије се зараде финансирају из буџета и оне

*„Ако сивари измичу нашој контроли, прећварјам се да смо их организовали“
(Charles-Maurice de Talleyrand-Perigord)*

био успешан, мора једном имати и крај.

Стога је НСПРВ донео одлуку коју је касније потврдило и Председништво СРПС-а да листу захтева редукује на два: закључивање ПКУ, коме се већ назирало истек времена на који је закључен и доношење новог начина финансирања плата у јавном сектору кроз платне разреде, а на основу већ више година прокламованих принципа (зарада за најједноставније послове реда величине изнад минималца и однос плата у основним и средњим школама 1:3, односно 1:5 у универзитетском образовању за плате запослених на најједноставнијим пословима и плате запослених који су носиоци делатности, при томе су и НСПРВ и СРПС јасно рекли да не одустају од борбе за бољи материјални положај и квалитетнију школску легислативу, али да то ни у ком случају не може бити краткорочни циљ, јер се ради о процесима који трају, а сваки штрајк мора бити и орочен, како би сваки учесник у њему знао до када ће трајати и које су евентуалне санкције за учешће у штрајку.

(Насћавак на страни 3)

СРЕЋНИ ПРАЗНИЦИ!

Свим читаоцима нашег „Информатора“ желимо угодне и срећне Божићне и новогодишње празнике, да их проведете у кругу вама најдражих особа и да се припремите за изазове које нам доноси 2015. година.

Желим Вам добро здравље, успех у послу и срећу у животној. Желим Вам да имате посао достојан човека и илаке довољне за животи. Желим Вам и да посао задржите. Желим Вам одговорне

послодавце, ученике који Вас пошашују и родитеље који цене оно што чините за њихову децу.

И немојте дозволити да Вас садашње стање обесхрабри, јер ошоравак свакој друштва почиње са учињелима и јер наравно учињели никад и нису били проблем, већ увек решење!

Чесћити Божић!

Срећна Вам и ова, година Нова!

Мир Божиј. Христос се роди! Ваистину роди!

проф. Хаџи Здравко М. Ковач, гл. и одговорни уредник

У овом броју можете још читати:

ПЕТОГОДИШЊА УЧИТЕЉСКА ШКОЛА III.....	стр. 2
РАДНА ГРУПА ЗАВРШИЛА ИЗМЕНЕ КРОВНОГ ЗАКОНА	стр. 4
МЕСЕЧНЕ ПЛАТЕ „СКРЕСАНЕ“ ЗА ЧАК 142.000.000 €.....	стр. 5
ЈАЗ ИЗМЕЂУ СИРОМАШНИХ И БОГАТИХ СВЕ ВЕЋИ	стр. 5
КУРС „ПРЕШИШАО“ 120 ДИНАРА ЗА ЕВРО	стр. 5
ШТРАЈК ПРОСВЕТНИХ РАДНИКА ИЗ ДРУГОГ УГЛА	стр. 6 и 7
ТЕЛЕСНО КАЖЊАВАЊЕ ЈЕ ВИД НАСИЉА	стр. 8
КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕЦЕ И ТЕЛЕСНА КАЗНА.....	стр. 8
ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА.....	стр. 9
ЗАРАДЕ ОД 200 ДО 2000 ЕВРА.....	стр. 10
ПРАВНИЦИ ОДГОВАРАЈУ	стр. 11
ФЛОРИДА: КЊИГА МУ СПАСИЛА ЖИВОТ	стр. 12
РАНИ ПУБЕРТЕТ - ВЕЋА ШАНСА ЗА ДЕПРЕСИЈУ	стр. 12
ОДСТАКНИТЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈУ КОД ДЕТЕТА.....	стр. 12

ПКУ И ПРЕ ИСТЕКА ВАЖЕЋЕГ? Радна верзија готова, „зелено светло“ даће Министарство финансија

Иако је сада свима јасно да штрајкачки захтеви у највећој мери нису ни могли бити испуњени онако како их је поставио Штрајкачки одбор 4 синдиката, ипак је остварена нека корист од штрајка запослених у просвети, који је још увек у току запослених у просвети – убрзан је секторски социјални дијалог, односно министарство школско, додуше невољно, се вратило за преговарачки сто и завршило два за просвету врло важна посла, у оном делу за које је оно надлежно. Ипак, остаје скептицизам због тога што оно што је урађено у дијалогу и преговорима између синдиката и ресорног Министарства просвете мора проћи „сито“ Министарства рада и, наравно, Министарства финансија које је и досад било веома ригидно и све што је захтевало неке нове паре априори одбијало, па чак и онда ако је на то Министарство рада дало сагласност и констатовало да договорено није у супротности са Законом о раду.

(Насћавак на страни 4)

PETOGODIŠNJA SOMBORSKA UČITELJSKA ŠKOLA 1929–1941. (III)

Nastavnički kadar

Zakon o učiteljskim školama iz 1929. godine određuje da redovni nastavnici učiteljskih škola mogu biti:

1. za naučne predmete: direktori i profesori, a za filozofsku-pedagošku grupu predmeta i suplenti (zbog nedostatka ovih kadrova – prim. aut.);
2. za crtanje i muziku: profesori, suplenti, učitelji i učiteljice;
3. za ostale veštine: učitelji i učiteljice.

Za direktora učiteljske škole „se postavlja lice koje je svršilo filozofski fakultet ili položio diplomski ili doktorski ispit iz pedagoške grupe predmeta, ako je uz to još:

1. položilo državni profesorski ispit iz pedagoške grupe predmeta;
2. radilo sa uspehom kao profesor, nastavnik, školski nadzornik ili referent u prosvetnoj struci najmanje 15 godina, a od ovih 5 godina u učiteljskoj školi;
3. imalo uspeha u radu na stručnoj književnosti ili na narodnom prosvetivanju“.

Zakon je predvideo da se „za učitelje veština i ručnih radova postavljaju lica koja imaju stručnu spremu propisanu za ta zvanja u srednjim školama, ako su položila državni ispit“. Ostali učitelji, zatečeni na radu u učiteljskim školama, mogli su se tu zadržati najduže do kraja školske 1931/32. godine pošto je sa Odlukom S.i. br. 25236 od 5. IV 1932. godine došlo naređenje da učitelji na radu u srednjim i stručnim školama podnesu molbu za premeštaj jer u smislu paragrafa 23. Finansijskog zakona za 1932/33. godinu ne mogu osati na dotadašnjim mestima.

Učitelj vežbaonice – kaže se u Zakonu – može postati kandidat koji je svršio dvogodišnji tečaj više pedagoške škole i položio diplomski ispit. Ukoliko nema takvih kandidata, u vežbaonice se mogu postaviti učitelji „sa šest godina uspešnog rada u narodnoj školi“. U vežbaonicama somborske Učiteljske škole (za čitav period postojale su Muška i Ženska vežbaonica Učiteljske škole – prim. aut.) radili su isključivo učitelji.

U vreme produženja školovanja na pet godina u Ženskoj učiteljskoj školi direktor je bio Svetislav Berić, a u Muškoj učiteljskoj školi Pavle Terzin. Prilikom spajanja škola obojica su otišla u penziju, a za direktora jedinstvene škole postavljen je Dušan Jovanović, dotadašnji direktor Učiteljske škole u Vršcu. Dušan Jovanović je krajem 1938. godine teško oboleo pa je i umro na dužnosti aprila 1939. godine. Za vreme njegove bolesti zamenjivao ga je profesor Nikola Legečić, koji je do dolaska novog direktora imenovan za vršioca te dužnosti. Oktobra 1939. godine za direktora Škole je postavljen Kvintilijan Tomov, dotadašnji direktor Učiteljske škole u Šibeniku. On je u Somboru ostao samo jednu godinu, pa je školske 1940/41. godine za direktora postavljen Miloš Stanojević, profesor Gimnazije u Zrenjaninu. Svi pomenuti direktori su imali potrebnu stručnu spremu osim Stanojevića koji je u Francuskoj diplomirao na struci istorija-sociologija. Imali su i ostale uslove, ali su po stručnim radovima poznati samo Pavle Terzin i Miloš Stanojević.

Škola je od 1929. do 1941. godine imala nastavnike čije su kvalifikacije odgovarale Zakonu. Međutim, prvih nekoliko godina nastava nije uvek bila stručno zastupljena jer su u nedostatku nastavnika postojeći nastavnici predavali i predmete koji su im bili daleko od struke. Nastavu stranog jezika od 1929. do 1931. godine predavali su u više mahova profesori drugih predmeta, a 1929/30. godine u Muškoj učiteljskoj školi direktor Pavle Terzin je predavao i nemački i francuski jezik. Nastava domaćinstva, građanskih prava i dužnosti, školske administracije kao i poljoprivrede nije imala stalnih nastavnika, već su pojedini nastavnici časovima ove nastave dopunjavali obavezan fond časova.

PREPARANDIJA

ŽENSKA UČITELJSKA ŠKOLA

III RAZRED ŽENSKE UČITELJSKE ŠKOLE

II RAZRED ŽENSKE UČITELJSKE ŠKOLE

Druga karakteristika tog perioda, pa i kasnije, bila je velika nestalnost nastavnika i veoma česte promene. Ne retko se jedan nastavnik u toku školske godine dva puta premešta (npr. Jovan Milošević je novembra 1934. godine dodeljen na rad u Učiteljsku školu u Negotinu, a aprila je već premešten u Učiteljsku školu na Cetinju), ili se po službenoj potrebi premeštaju nastavnici iz ove Škole u Sarajevo ili Karlovac, a odande u ovu Školu, a još češći slučajevi su bili da se nastavnik premešta u somborsku Gimnaziju, a odande nastavnik iste struke u ovu Školu. U ovakvim godinama posle spajanja škola brojna su dopunjavanja nastavnika Gimnazije u ovoj školi, a rede i obrnuto.

Nestalnost nastavnika je pogadala Školu, ali još više nastavnike jer je na svaki mig poslanika, lokalnih „lidera“ pa i direktora Škole nastavnik mogao biti premešten ili bar dodeljen na rad u bilo koje doba godine i u bilo koju srednju školu u Jugoslaviji. To je većinu nastavnika nateralo da se priklone režimu, a ko to nije hteo, selio se s kraja na kraj zemlje. U ovakvim uslovima nastavnik nije mogao da ostavi ravnodušnim ni par. 82. Zakona o srednjim školama koji kaže da će se nastavnici „za koje se, najmanje u toku tri godine ocenama, mišljenjima i referatima direktora i inspektora utvrdi da su temperamentom, stanjem zdravlja ili kojom bilo slabošću nepodobni za rad u školi“, prevesti u administrativnu službu.

Nastavnik je morao biti pod stalnom prisotnom direktora, a raspis S.n.br. 4704 od 18. II 1932. godine naređuje da se „osoblje srednjih i stručnih škola ne može udaljavati iz mesta službovanja ni u praznične ni u radne dane ako za to nema odobreno odsustvo“. Po par. 61. Zakona o učiteljskim školama između ostalog se kaže da se nastavnici ne mogu zanimati poslovima koji se ne slažu sa nastavničkim pozivom. „Ocena o ovome pripada Ministru prosvete. Za vršenje drugih kakvih poslova, osim nastavničkih, moraju oni prethodno tražiti odobrenje od školskog direktora i Ministra prosvete“. Samo pola godine kasnije prosvetno odeljenje Dunavske banovine pod IV pov. Br. 139. od 10. juna 1930. godine zabranjuje da nijedan činovnik (pa ni nastavnik, prim. aut.) ne sme biti dopisnik novina.

Privatno podučavanje učenika moglo se obavljati samo uz odobrenje Ministarstva. U izveštaju Ženske učiteljske škole za školsku 1930/31. godinu nalazimo dva takva odobrenja, ali i jedno rešenje kojim se Jovan Paunović, suplent, kažnjava sa 10% mesečne plate zbog neodobrenog privatnog spremanja jednog učenika Gimnazije. Zanimljivo je da je taj suplent posle boravka u Učiteljskoj školi od svega šest meseci pre dobio rešenje o premeštaju u Banja Luku nego što mu je stiglo rešenje o kazni.

Radi unapređenja rada nastavnika i Zakon o srednjim školama i Zakon o učiteljskim školama obavezali su nastavnike da drže ugledna predavanja i to: profesori po jedno godišnje, a suplenti svakog tromesečja. Predavanjima treba da prisustvuje direktor i nastavnici, naročito srodnih predmeta, a posle predavanja „imaju se održati stručne konferencije... da prisutni o obavljenom uglednom predavanju iznose svoje stručne i stvarne opaske, kako bi se na taj način, naročito mladi nastavnici u pravilnoj primeni metodskih i didaktičkih propisa što bolje uputili“. U izveštajima Ženske učiteljske škole za 1930/31. godinu se kaže da se ovoj zakonskoj odredbi moglo udovoljiti tek u trećem tromesečju jer dotle nisu bili svi predmeti zastupljeni pa nije bilo ni nastavnika kojima su se predavanja održala. Međutim, od trećeg tromesečja ugledna predavanja su održavana pa ih je direktor u izveštajima za tu i sledeću godinu veom iscrpno evidentirao. U kasnijim izveštajima nema zabeleženih podataka o ovim predavanjima, ali je poznato da su održavana iako rede nego što je to odredio Zakon.

ПУНО ХТЕЛИ – ПУНО ЗАПОЧЕЛИ

Штрајк је го, живео штрајк!

(Наставак са насловне стране)

Нажалост, глас разума није допрло до оних који су „сву ову кашу замешали“ и на Штрајкачком одбору 4 синдиката, ма шта год то значило, одржаном 05.11. потврдили су захтеве од 29. октобра и тиме показали да им циљ није остварење захтева које су поставили, већ да им је циљ штрајк, а не да је штрајк средство којим се могу остварити прокламовани циљеви. Време које је уследило само је то потврдило. На њихову жалост, иако су очекивали око 80% запослених да подржи њихове захтеве, то се десило у свега половини тог процента, иако су изјаве које су давали синдикати биле да је у штрајку око 60% школа, при чему је Министарство имало потпуно друге податке и по којима је проценат школа у штрајку (наравно не и проценат од свих запослених) био у шпину штрајка око 40%, при чему је штрајк омануо управо у највећим центрима – Београду и Новом Саду, где је штрајка било у свакој петој школи. Наравно, израз штрајк овде треба узети са резервом, јер је то што је звано штрајком био рад са скраћеним часовима од 30 минута и у половини школа са скраћеним часовима (звонило се на 30 минута), а у другој половини школа са редовним часовима и делом школа да су штрајкачи напуштали одељења, а делом школа где су (да не поверујете) седели у одељењу и ништа нису радили последњих 15 минута. Тако је хаос био потпун, па се десило да су поједини чланови Штрајкачког одбора давали изјаве и типа да у Београду штрајкује 300 школа, иако их има за петину мање, а да новинари који су желели то да забележе, никако нису успели да пронађу школе у којима су сви часови трајали 30 минута и сви запослени били у „штрајку“.

И тако су они због којих смо изгубили право на штрајк, као последњу штрајку из 2011. године, пошто су просветне власти, доносећи нове законе о основној и средњој школи, у њих уградиле ограничавање права на штрајк кроз члан 79. Закона о основном образовању и васпитању и члан 92. Закона о средњем образовању и васпитању („Сл. гласник РС“ бр. 55/13). И уместо да наставе борбу да се просвети врати право на штрајк, они су били упорни да организују квази штрајк са захтевима о којима нико не жели ни да разговара, па их самим тиме не може ни испунити, не водећи рачуна да ће последице овакве авантуре после почетне какве-такве добити за њих и друге синдикате на крају донети свима штету. Једино што се позитивно десило између те две одлуке јесте чињеница да су ипак одустали од првобитне намере да у штрајку не раде ништа сем непосредне наставе у трајању од 30 минута, јер су схватили да би на тај начин евентуална санкција могла бити и умањење плата чак за 2/3 за време проведено у штрајку, па су начин реализације рада у штрајку дефинисали на начин како су га прописали поменути закони о основном и средњем образовању и васпитању – рад са минимумом процеса рада у трајању од 30 минута, јер нису били сигурни да ли ће Министарство применити одредбу Закона о штрајку да запосленом за време штрајка припадају сва права осим права на зарadu.

И штрајк је почео, у почетку су и једна и друга страна саопштавале број школа у штрајку који се наравно разликовао и који, узев овако или онако, није прелазило ни половину школа, а о броју запослених спекулисало се, пошто несређено стање у просвети дозвољава и такву могућност. Евидентно је да бројне школе чланице нису послушале апел својих руководства и Штрајкачког одбора, али да су у штрајку биле и бројне колеге које нису синдикално организоване, али су се по принципу солидарности прикључиле онима који имају синдикалну књижицу неког од ових син-

диката. И тако су штрајкачки ратовали са туђом војском и као свој резултат приказивали „туђе“ школе и колеге које припадају другим синдикатима или нису чак ни синдикално организоване и на тај начин „тврдили пазар“ попут чувенога Шарла Мориса Таљерана, из наднасловова, иако вероватно за њега и нису ни чули. Принцип је исти. Међутим, за разлику од чувеног Наполеоновог министра спољних послова који се показао као један од највештијих дипломата у историји, пошто је успео и након Наполеоновог пораза, односно пораза Француске, на Бечком конгресу изборити да пораженој Француској остану исте границе као и пре рата, лидери 4 синдиката сасвим сигурно не само да неће остварити готово ни један од прокламованих захтева, већ ће сасвим извесно смањити проценат синдикално организованих радника запослених у српском образовном систему, што је на крају био случај и након сваког досадашњег (мање или више) неуспешног штрајка.

Уместо да, кад је постигнут какав-такав резултат – завршен и усаглашен рад на изменама и допунама ПКУ и завршен и усаглашен рад на изменама и допунама кровног закона, те добијено, од премијера, обећање да ће део зараде умањен кроз непосредну примену Закона о привременом уређењу основица... бити враћен запосленима којима су плате умањене и да ће синдикати бити укључени у рад Радне групе за израду Закона о јавној управи (платних разреда), те да ће приликом имплементације тог закона просвета имати приоритет, са другом страном закључе споразум, протокол или неки други писани документ, они су све то одбили и, након наводно још једне сесије Штрајкачког одбора ствар вратили на почетак саопштењем и Одлуком од 10.12. о.г. у коме су поновили старе захтеве и најавили штрајк, да не поверујете, до испуњења свих штрајкачких захтева, као и да ће исти радикализовати тиме што неће закључити оцене њацима и завршити прво полугодиште, те 22.12.о.г. организовати (незакониту) обушту рада и протест испред Скупштине и Владе Републике Србије.

У новонасталој ситуацији је одржана седница РКО НСПРВ за ЗБО на којој се анализира досадашњи ток штрајка и све што се уз и око штрајка дешавало, чланови РКО НСПРВ за ЗБО су једногласно прихватили извештаје о преговорима са ресорним министарствима и са жаљењем констатовали да није удовољено захтевима НСПРВ у целисти, али као позитивно оценили чињеницу да је завршен посао око израде измена и допуна ПКУ и измена и допуна кровног закона и да је са Министарством просвете постигнут висок степен сагласности око ових докумената, а да се о једном и другом акту нису изјаснили представници Министарства рада и Министарства финансија и да је због тога успорен процес закључивања ПКУ и слања ЗОСОВ у редовну процедуру. Што се тиче захтева око платних разреда, односно Закона о јавној управи, за њега је надлежно Министарство за државну управу и локалну самоуправу и синдикат је заинтересован да се активно укључи у процес доношења овог закона, али је након јучерашње седнице на којој је Влада Републике Србије усвојила Закон о буџету, свима било јасно да ће политика плата и у наредној буџетској години бити уређена на основу одређби Закона о буџету за 2015. годину, а да ће се плате по основу другог начина финансирања јавног сектора, укључујући и просвету, примењивати тек променом овог закона, било да се увођење платних разреда деси појединачно или фронтално за све јавне службе. Иако незадовољни чињеницом да још увек нема могућности да се платни разреди примене, чла-

нови РКО НСПРВ за ЗБО сматрају да су престали разлози за штрајк по основу тог захтева, јер је и потпредседница Владе и ресорна министарка г-ђа Удовички, јавно прокламовала да ће се платни разреди, тачније Закон о јавној управи радити од пролећа 2015., а у примену ући у наредне две године. Први евентуални рок за то могао би бити јесен 2015. године, односно датум када Влада буде усвајала ребаланс буџета за 2015. годину, а до тада „много воде протећи ће Дунавом“ и сасвим је сигурно да нема тога синдиката који би могао до тога дана штрајковати, па макар и у складу са законом.

Чланови РКО НСПРВ за ЗБО једногласно су донели Одлуку да не прихватају радикализацију штрајка у току на начин како је то изнела г-ђа Јанковић, портпарол УСПРС, наводно у име Штрајкачког одбора и сматрају да оправдани захтеви за побољшање материјалног положаја у просвети не смеју угрозити регуларност првог полугодишта, нити децу довести у било каквак неповољнији положај. На крају крајева, НСПРВ је то и показао, организујући штрајк селективно, у различите дане, једном недељно, желећи на тај начин показати своје незадовољство стањем у просвети, али и што мање нашкодити регуларности наставе у првом полугодишту ове школске године. РКО НСПРВ за ЗБО је оценио изјаву поменутог портпаролке УСПРС да се незакључивањем оцена и недељењем књижица Штрајкачки одбор бори за права деце као чисту демагогију и стога је донео напред наведену Одлуку. РКО НСПРВ за ЗБО сматра да је због чињенице да је Влада усвојила Закон о буџету онемогућена реализација примене платних разреда (успут речено Закон није ни у форми преднацрта или било какве радне верзије) престала могућност да се штрајком овај циљ оствари и сматра штрајк окончаним. Ову Одлуку Одбор је донео великом већином гласова. Међутим, уколико поједине синдикалне организације и даље инсистирају на реализацији штрајка, Одбор их у томе неће спречавати, али их подсећа да не излазе из законских оквира и да ће у том случају имати пуну заштиту Синдиката, без обзира на то да ли су штрајк окончали или наставили.

У току дискусије и поводом тачке 2. и 3. дневног реда, Одбор је изразио велико незадовољство начином на који су представници Синдиката у Штрајкачком одбору заступали интересе и раније донете ИО НСПРВ и Председништва СРПС и по окончању штрајка покренуће иницијативу за санкционисањем представника СРПС-а у Штрајкачком одбору који нису заступали једине одлуке и захтеве које су формулисали и донели органи Синдиката.

Било како било, показало се да је истинита она народна – „Што се грбаво роди, то време не исправи“, као и она друга – „Динар дам да се у коло ухватим, али два да из њега изађем“. Показало се, наравно, и зашто се није из кола изашло кад се ипак могло и када је један део Штрајкачког одбора за то био – циљ некима и није био да штрајком остваре захтеве, већ да што дуже остану у штрајку. Ово се види и из чињенице да је у последњем саопштењу УСПРС било позива на грађанску непослушност и сл. Ипак, истине ради, да кажемо да су и ово чланови Одбора НСПРВ једногласно одбили.

Свим колегама који су учествовали у штрајку захваљујемо, као и колегама који нису чланови, а подржали су нас. Захваљујемо и родитељима и ученицима који су имали разумевања за наш протест и желимо им да успешно заврше прво полугодиште и да на уместо допунских/додатних настава и часова надокнађивања пропуштеног градива, време проводе у окружењу својих породица и прославе наступајуће благодане.

PKU I PRE ISTEKA VAŽEĆEG?

**Radna verzija gotova, „zeleno svetlo“ daje Ministarstvo finansija
(Nastavak sa naslovne strane)**

Upravo stoga moramo sačekati još neko vreme da vidimo da li će ono što su sindikati zasad manje ili više uspešno uradili u odbrani stečenih prava i ostati u završnoj verziji PKU, ali i „Krovnog“ zakona. U svakom slučaju, sindikati su bar oko nečeg bili složni, a to je borba protiv najavljenog stava ministra Verbića da će prednost pri zapošljavanju dati konkursima u odnosu na dosadašnji sistem preuzimanja sa liste za preuzimanje. Ipak je preovladao glas razuma i ne samo da je u ZOSOV, već je još više u PKU u famozni član 5. ugrađen mehanizam koji se osnažuje princip preuzimanja i gde možemo sa zadovoljstvom konstatovati da je prihvaćen amandman našeg Sindikata da će ubuduće lista za preuzimanje biti jedinstvena za celu teritoriju školske uprave, što će omogućiti preuzimanje iz jedne u drugu jedinicu JLS, a otvorena je i mogućnost da zaposleni može biti preuzet i u drugu školsku upravu, što je veoma važno kod škola na granici dve JLS ili dve školske uprave, jer do sad je takav prelazak bio nemoguć.

U novom PKU naći će se i sve ono o čemu je do sada raspravljala i od-

lučivala Komisija za tumačenje PKU, sastavljena od predstavnika sindikata i predstavnika ministarstava prosvete, rada i finansija i što se u praksi do sad pokazalo kao sporno, pa bi ubuduće to moralo biti značajno poboljšanje u odnosu na još uvek važeći kolektivni ugovor. Osim toga, ranije utvrđena prava koja nisu bila u suprotnosti sa Zakonom ostaju i dalje, poput prava na otpremnine, naknade za troškove prevoza, minulog rada, ... a prošireni su i pojašnjeni kriterijumi koji su se primenjivali kod utvrđivanja radnika kao tehnološkog viška, odnosno radnika za čijim radom delimično prestaje potreba.

Radnu verziju (usklađenu od strane Radne grupe i Ministarstva prosvete 01.12.2014. g.) možete pogledati na našem sajtu, a nakon što se izjasne o konačnoj verziji PKU Ministarstvo rada i Ministarstvo finansija pravovremeno ćemo vas obavestiti, kao i o stavu Sindikata i spremnosti da se ta verzija potpiše i da stupi na snagu po isteku važećeg PKU, kome, da podsetimo, važnost ističe sredinom januara 2015. godine.

RADNA GRUPA ZAVRŠILA IZMENE KROVNOG ZAKONA

Nakon pritiska na Ministarstvo prosvete da se sazna sudbina amandmana koje su na krovni zakon još proletoš podneli sindikati i organizacije štrajka, Ministarstvo prosvete je „otkočilo“ pregovarački proces i formiralo radnu grupu koja je trebala da izvrši izmene i dopune Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (ZOSOV) – zakona koji uređuje osnove predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja i koji je temelj obrazovanja i izvor svih ostalih školskih zakona. Poštujući svoj nerazumljiv stav da zakon donosi u kružnicama, a ne u postupku socijalnog dijaloga sa vlastnim socijalnim partnerima, Ministarstvo prosvete je protekli period radilo na ovom Zakonu, ali ga nije uradilo. Tek je nakon početka štrajka i pritiska javnosti pristalo da se u ovaj postupak uključe i predstavnici sindikata koji su jedini vlasnici tarifnog (pregovaračkog) suvereniteta, bez obzira što druga strana može u formiranju svojih stavova konsultovati koga želi, uključujući pojedince, NVO, organizacije, esnafska udruženja, udruženja roditelja i sl., ali pregovarati mora samo sa sindikatom.

I tako je protekle dve nedelje radna grupa marljivo radila na izmenama i dopunama ZOSOV i to pretresajući svaki član i one na koje su sindikati imali amandmane i one na koje su neke druge zainteresovane strane predložile amandmane. Kako je ovih amandmana bilo više od 150, a sam zakon ima 184 člana, bilo je jasno da je ovo obiman posao i da se teško može podvesti pod izmene i dopune zakona koje dozvoljavaju da se menja do jedne trećine članova zakona, ne i više, jer u tom slučaju radi se o novom zakonu. I tako se radna grupa našla u nezavidnom položaju, jer je svakako granica od 1/3 dobrano premašena i ostaje da Ministarstvo, a u stvari Vlada Republike Srbije selektuje članove koji će biti podložni menjanju, jer bi u tom slučaju postupak donošenja zakona bio mnogo duži, a Ministarstvu prosvete već je dat nalog da pripremi nov zakon, koji bi se radio tokom naredne kalendarske godine. Stoga i nismo sigurni šta će to sve da se nađe u izmenama i dopunama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, a šta će da sačeka novi ZOSOV. U slučaju da sindikati ne proguraju svoje amandmane, našli bi se

u situaciji onih „koji su džaba krečili“, jer niti bi dobili izmene u planiranom roku, a niti ono što su suštinski tražili.

Elem, moglo bi se reći da je ovo bila pobeda sindikata, nadamo se ne i Pirova, jer su većinu svojih amandmana progurali u novi krovni zakon, bez obzira da li oni išli odmah kroz izmene i dopune zakona ili će biti ugrađeni u nov zakon. Od najvažnijih promena koje donosi krovni zakon jeste da je po prvi put u njega ugrađeno i definisano dvojno obrazovanje, prošireno pravo na obrazovanje manjinskih zajednica, unapređene su odredbe postojećeg zakona i usklađene sa obrazovnim strategijama i pretpostavljenim novim školskim zakonima (o udžbenicima, o inspekciji...), uspostavlja se jedinstveni informacioni sistem prosvete, uz uvažavanje primedbi ombudsmena, poverenika o ravnopravnosti i poverenika o zaštiti javnih podataka, detaljno su i dodatno pojašnjeni poslovi i ingerencije interesorne komisije... Osim toga, dosta je vremena posvećeno načinu izbora i vrstama saveta, kao i kvotama za izbor članova istih, ali će to verovatno biti predmet novog zakona nakon sprovedene javne rasprave. Proširene su nadležnosti Ministarstva prosvete i pojašnjeni poslovi zaposlenih u školskim upravama, otvorena je mogućnost za proširenu delatnost škole i mehanizmi kontrole iste. Posebna pažnja posvećena je pitanju odsustvovanja učenika iz škole i pravilima ponašanja u školi, kao i osiguranju kvaliteta rada ustanove, kontroli osipanja iz sistema obrazovanja i vrednovanju i samovrednovanju rada ustanova. Radna grupa je posebno razmatrala pitanje upravljanja školama i došla do zaključka da treba dati

veći značaj mišljenju, odnosno interesima nastavnika i zaposlenih i predložila da ubuduće paritet u školskom odboru bude 5+3+3 (nastavnici, roditelji, lokalna samouprava), a predložene su i izmene u načinu izbora i reizbora direktora, kao i o obuci i polaganju ispita za mesto direktora.

Ono čime su sindikati posebno zadovoljni je činjenica da je prilikom prilikom zasnivanja radnog odnosa i ubuduće dat preuzimanju sa liste i da je otvorena mogućnost da se u PKU propiše još detaljnije ovaj postupak (videti saopštenje „PKU i pre isteka važećeg“), iako je ministar u javnosti najavljivao upravo suprotno – prednost konkursima u odnosu na listu. Ovo su sindikati zajedno odbili, bez obzira na međusobne razlike i neslaganja i pokazali izuzetno visok stepen solidarnosti kada je u pitanju sigurnost radnog mesta i obezbeđivanje norme za kolege koji su i koji će ubuduće ostajati bez dela ili čitave norme, uslovljavajući ovo čak napuštanjem pregovora. Druga velika pobeda, to je ona o kojoj smo pisali u najmanje dve godine, a odnosi se na nasilno penzionisanje prosvetara, definisano u članu 144. krovnog zakona. Nakon argumenata koje su prezentovali sindikati, i druga strana je prihvatila da se sporni drugi stav tog člana briše, čime je otvorena mogućnost da zaposleni u prosveti i kada navrše 40 godina staža osiguranja mogu nastaviti da rade do navršenih 65 godina života, a ne da budu uslovljeni ranijim odlaskom i da, iako imaju pun staž, imaju penziju manju zbog toga što nemaju oba uslova i to ne za malih 0,34% mesečno za svaki mesec pre 65 godina.

Osim toga, izvršene su korekcije i na članovima koji definišu pitanje inspekcijiskog i stručno-pedagoškog nadzora, kao i pitanja finansiranja delatnosti ustanova i kaznene odredbe.

Ipak, ovo napred rečeno treba uzeti sa izvesnom rezervom iako je postignut visok stepen saglasnosti unutar Radne grupe jer, kao što smo već naveli, samo se trećina članova može menjati ukoliko zakonopredlažać želi da se postupak sprovede po hitnom postupku i kao izmene i dopune Zakona, a neka druga rešenja moraću sačekati nov zakon i to uskoro. Iz istog razloga i zbog dogovora sa Ministarstvom prosvete, zasad nećemo objaviti radnu verziju izmena krovnog zakona, već ćemo to učiniti kada se i po tom pitanju usaglase stavovi.

МЕСЕЧНЕ ПЛАТЕ „СКРЕСАНЕ“ ЗА ЧАК 142.000.000 €

- **Влада упорна да фонд за плате смањи са 11% БДП на 8% БДП**
- **Шест година тапкамо у месту - од 380 евра стигли до 370**

Од почетка кризе 2008. године до данас месечна сума зарада у Србији мања је, по подацима до којих су дошли економски аналитичари, за 130 милиона евра, а када се томе дода смањење плата у јавном сектору, сума ће бити нижа за чак 142 милиона евра. На годишњем нивоу сума плата ће бити нижа за чак 1,65 милијарду евра и није тешко закључити да тако значајан пад прихода српских породица за собом повлачи многе лоше економске последице.

Колико је наша економија, а с њом и сваки грађанин Србије, у кризи, можда не говоре толико индустријска производња или бруто домаћи производ и јавни дуг, колико управо ови подаци о суми плата које се исплаћују сваког месеца. Јер, од те суме зависи и колико ће се у некој држави новца потрошити на храну, гардеробу, колико ће се уложити у куповину станова, аутомобила... свега што би могло подстаћи потрошњу, а ланчаном реакцијом погурати и домаћу производњу, раст БДП-а. Што би све, опет, напунило државну касу... Дакле, сума плата у великој мери показује колико смо економски пали од почетка кризе – а пад је приличан.

По подацима Републичког завода за статистику, у мају 2008. године у Србији је било 2.002.044 запослених, а просечна плата износила је 31.086 динара. Када се то сабере, испада је месечна сума зарада била око 62,4 милијарде динара. Пошто је курс био око 82 динара за евро, проста математика каже да је укупно за плате

исплаћивано око 761 милион евра. Годишње је, значи, за плате издвајано 9,13 милијарди евра.

Овога октобра, према подацима истог тог Завода за статистику, у Србији је било 1.688.577 запослених, а просечна плата се зауставила на 44.389 динара, што значи да је укупна сума зарада била око 75 милијарди динара. Прерачунасто у евре по курсу од 120 динара, то је око 630 милиона евра месечно. На годишњем нивоу сума плата је 7,65 милијарди евра.

Када се подвуче црта, јасно је да сви запослени у Србији на годишњем нивоу зарађују милијарду и по евра мање него у мају 2008. године, односно месечна сума плата срезана је за поменутих 130 милиона евра. То значи да управо толико имамо мање за месечну потрошњу него пре почетка економске кризе. А то није крај, јер ће сума плата пасти за још око 150 милиона евра на годишњем нивоу због резања плата у јавном сектору од 10 одсто, а одлука се односи већ на новембарске зараде. И ту је проста математика неумољива: месечно смањење ће бити додатних 12,5 милиона евра.

Кад се ово украти, јасно је да ће сума новембарских зарада у Србији у поређењу с мајским 2008. бити нижа за 142 милиона евра, док ће годишњи пад бити тих 1,65 милијарди евра! Овде треба рећи и то да, због начина на који статистика рачуна, у анализи за 2008. и за ову годину и месеце нису узети у обзир запослени у војсци и полицији, којих је негде око 80.000, тако да у основи пропорција остају иста.

У сваком случају, када се каже да ће новембарска сума плата бити нижа 142 милиона евра него у мају 2008, то неким можда и неће изгледати много, али за те новце би се месечно могло куповати скоро 3.000 нових станова, око 8.000 аутомобила „фијат 500-Л“, а да и даље плаћамо отварање радних места 10.000 евра, то би значило да би сваког месеца нових 14.200 људи могло добити посао.

На годишњем нивоу пад је толики да би се за њега мога купити – „Телеком Србија“!!! или 165.000 хектара војвођанских ораница, и то по пуној цени од 10.000 евра по хектару. Уосталом, ови подаци о платама показују и зашто су нам промети у трговини све скромнији, зашто многи локални и пословни простори у најатрактивнијим градским зонама зврје празни, зашто се затварају продавнице и фирме...

Подаци о суми зарада показују и да су просечне плате исказане у еврима биле за само десетак евра више у мају 2008. године него у овом октобру. Тада смо зарађивали просечно око 380 евра, а сада се просек креће око 370 евра. То показује да је до пада суме зарада дошло највише због изгубљених радних места, а не толико због кресања просечних зарада. Ако се суди по подацима Републичког завода за статистику, за шест година кризе изгубљено је скоро 315.000 радних места, односно толико људи мање прима плату. Сам пад просечних зарада не брине толико колико чињеница да већ шест година тапкамо у месту.

СМАЊЕЊЕ ПЛАТА ДЕЛУЈЕ ДЕСТИМУЛАТИВНО

Често је писано о смањењу плата и пензија. Немам ништа паметно да додам, само морам да напишем да се чудим људима који су прихватили и изгласали те ММФ-ове захтеве. Најпре због тога што у Србији великих плата има занемарљиво мало, кад се изузму они бројни директори и саветници. Затим, како ти људи мисле да ће да их лече они којима су од малих плата скинули још мало? Или да им уче децу у школама? Или

да им дође полиција, ако их је неко напао, опљачкао, претукао...? или ватрогасци, ако им гори кућа? Да не помињем рударе, војна лица, раднике на шалтерима, поштаре... Већина њих поштено ради свој посао и једва или некако саставља крај с крајем. А они им скидају десет одсто!

Снежана Ристић, Нови Београд

КУРС „ПРЕШИШАО“ 120 ДИНАРА ЗА ЕВРО

Динар никад слабији према евр

Динар је у понедељак 15. децембра ослабио према евр 0,1 одсто и вредео 122,1498 динара за евр, што је била дотада најслабија забележена вредност домаће валуте. Елем, по подацима НБС, евр је коштао 17 пара више него у петак 12 децембра и за викенд када је курс био 121,9713 динара за евр.

Динар је у тај понедељак био слабији за 6,1 према евр него на почетку ове године, за 5,9 одсто слабији него пре годину дана, а за 1,3 одсто слабији него пре месец дана. Динар је ове године био најјачи 1. јануара, када је један евр коштао 114,6421 динара. НБС је ове године на међубанкарском девизном тржишту продала укупно једну милијарду и 705 милиона евра, а купила 200 милиона евра, да би ублажила колебање курса.

У новембру динар је номинално депресирао према евр за 1,2 одсто, а НБС је интервенисала на међубанкарском девизном тржишту продајом 250 милиона евра ради смањења прекомерних краткорочних осцилација девизног курса, наведено је у саопштењу централне банке.

ЈАЗ ИЗМЕЂУ СИРОМАШНИХ И БОГАТИХ СВЕ ВЕЋИ

Неједнакост између богатих и сиромашних је у већини земаља порасла на највиши ниво за последњих 30 година и сада штети привредном расту, према извештају Организације за економску сарадњу и развој (ОЕСД) која окупља 34 земље чланице. „У већини земаља ОЕСД-а, јаз између богатих и сиромашних је на највишем нивоу за последњих 30 година. Данас, просечна примања десет одсто најбогатије популације у региону ОЕСД-а већа су 9,5 пута од прихода 10 процената најсиромашније популације, док је током 80-их година прошлог века тај однос био седам према један и отада је у константном порасту“, наводи се у извештају ОЕСД-а, а преноси агенција Франс прес. Међу чланицама ОЕСД-а налазе се развијене и земље у развоју, међу којима државе Европске уније, али и САД, Турска, Мексико и Јапан. Кина, Бразил и Индија нису чланице те организације.

Јаз између богатих и сиромашних варира широм региона ОЕСД-а, па је тако, према извештају, неједнакост у многим земаљама континенталне Европе и нордијским земљама знатно мања. Све већа неједнакост у примањима негативно се одразила на земље ОЕСД-а, због чега је привредни раст Мексика и Новог Зеланда умањен за преко десет процентних поена, наводи се у извештају. Истовремено, према рачуници ОЕСД-а, већа једнакост помогла је подизању БДП-а по глави становника у Шпанији, Француској и Италији у периоду пре избијања економске кризе.

MOGLI BISMO DA MOŽEMO

Piše: Boris Jašović*

Hrabra pakistanska devojčica Malala Jusafzaj, dobitnica ovogodišnje Nobelove nagrade za mir, poželega je svoj deci sveta kvalitetno obrazovanje. U pitanju je nesumnjivo uzvišeni cilj koji bi svaka normalna vlada morala fanatično da forsira.

Naravno, pod uslovom da plan nije zatupljivanje mladih narštaja u cilju stvaranja poslušne armije pasivnih građana bez elementarne širine. Ipak, mnogi pokazatelji opominju kako se nešto slično upravo dešava unutar obrazovnog sistema Srbije.

Nije posredi samo nagoveštaj marginalizacije opšteobrazovnih predmeta poput filozofije i sociologije u srednjim stručnim školama, niti se radi o generalnom narušavanju autoriteta prosvetnih radnika itd. Reč je pre svega o bazičnom odnosu države prema pozivima učitelja, nastavnika, profesora... koji se pre svega ogleda u njihovim mizernim platama.

Francuski sociolog Pjer Burdije isticao je da lični dohodak predstavlja očigledan pokazatelj vrednosti koja se pridaje poslu i njegovim izvršiocima. To dalje znači da neadekvatne (čitaj smešne) plate u većini slučajeva reflektuju prezir koji poslodavac izražava prema određenoj funkciji i njenom nosiocu.

Šta tek reći za situaciju u kojoj se tragikomične plate prosvetnih radnika dodatno umanjuju za 10 odsto? Nekada je spahija prezirao funkciju seljaka koji mu je plaćao harač u vidu „desetka“ (10 odsto) od onoga što bi (u znojku lica svog) proizveo na imanju? Istorija se ponavlja, zar ne?

A opet, ne bi valjda ministar prosvete Verbić nametao prosvetnim radnicima harač od 10 odsto da to od njega ne zahteva ministar finansija Vujović. Ne bi ni pragmatični ministar Vujović skupljao „desetak“ od prosvetara da mu to ne zapoveda premijer Vučić.

Ne bi premijer Vučić oktroisao desetoprocetni harač da to izričito ne ište „sveta“ racionalizacija. Razume se da ni „racionalizacija“ ne bi isisavala 10

odsto iz osiromašene prosvete da je na takvo što ne primorava MMF.

Na koncu, teško da bi MMF propovedao stezanje kaiša da nije vođen „humanom“ misijom privrednog oporavka Srbije, Bangladeša, Mauritanije i drugih „perspektivnih“ zemalja.

U onim drugim „manje perspektivnim“, poput Belgije i Italije, građani izlaze na ulice i protestuju zbog ememefovske logike štednje (smanjenja plata, podizanja praga odlaska u penziju...), svega dakle onoga zbog čega se u Srbiji uglavnom čuti.

Mogli bismo se (da možemo) i mi poduhvatiti ustavom zagarantovanih prava i bar jednom, organizovano i solidarno a ne stihijski i dezorijentisano, izraziti protest protiv selektivnih mera štednje koje očigledno ne važe podjednako za sve društvene slojeve i profesije.

Istina, prosvetari jesu stupili u nešto što liči na štrajk, ali to po svemu sudeći ne izazva naročitu medijsku pažnju. Naoružani sunderom i kredom, skratili su časove za cirka 15 minuta, ali se i takav donkihотовski čin na kraju sveo na konfuzan i razjedinjen pokušaj.

U pojedinim segmentima čak i traljav, jer dok jedni štrajkuju, drugi izigravaju štrajkbrehere, a treći iznenađeno, u kratkim vestima pri dnu novinske strane, otkrivaju da štrajk i dalje traje.

Išta čudno budući da je većina prosvetnih radnika preplavljena strahom od gubitka posla i jedino spasenje vidi u kolektivnom ugovoru. E, upravo se u tom strahu ogleda tragika uzajamnog odnosa prosvete i vlasti.

Kako trenutno stvari stoje, rundekovski odgovor na lenjinovsko pitanje „da li bismo ovaj trend mogli preokrenuti?“ glasilo bi: mogli bismo da možemo. Uostalom, kvalitetnog obrazovanja nema bez kvalitetnog nastavničkog kadra. A ovoga opet teško može biti sa oktroisanim haračima u vidu feudalnih „desetaka“. Dvadeset prvi vek je.

*Politika, komentari

ZAŠTO JE POTREBAN ŠTRAJK PROSVETNIH RADNIKA?

Piše: Dragoljub Đurić*

Iako je smanjenje plata u državnoj upravi i javnim službama za vladu već gotova stvar, većina onih na koje se to odnosi (pre svega u javnim službama) ne slaže se sa tim. Iako svi shvataju da je štednja, zbog neodrživosti postojećeg finansiranja budžeta, neophodna, način na koji je planirano da se to ostvari za pomenute korisnike budžeta je neprihvatljiv.

Javna je tajna da su policajci uspeali da „izboksuju“ neke povoljnosti u vezi sa umanjnjem svojih plata. Zdravstveni radnici imaju svoj način otpora protiv ove nepopularne mere (neradna sreda). Prosvetari najavljuju takozvani zakonski štrajk od 17.11.2014, što podrazumeva časove u trajanju od 30 minuta. Stanje u prosveti je daleko od poželjnog, a činjenica da vlada tu oblast vidi kao oblast od posebnog društvenog interesa nije mnogo pomogla da se to stanje unapredi. Činjenicu da je obrazovanje delatnost od posebne društvene važnosti političari na vlasti uglavnom apostrofiraju u političke (predizborne) svrhe, ili kada treba pripre-

titi prosvetarima zbog najavljenog štrajka. Plate u prosveti su i pre smanjenja bile male (42.000 dinara u startu) i nedovoljne za iole pristojan život. Mnogi prosvetari su, u vreme kada su te plate vredele više (pre šest-sedam godina), uzeli stambene i slične kredite, a njihovo vraćanje je i bez smanjenja plata otežano. Iako je smanjenje plata glavni, nije jedini razlog za nezadovoljstvo prosvetara. Pretinja ministra prosvete da treba ukinuti stavku zakona po kojoj se tehnološki viškovi u školama rešavaju preuzimanjem od drugih škola koje su deficitarne sa istim nastavnicima jedna je od najvećih briga prosvetnih radnika, posebno u vreme kada je dece u školama sve manje. Pitanje jubilarnih nagrada, otpremnina, putnih troškova i drugo, koja su regulisana posebnim kolektivnim ugovorom, koji ističe krajem januara, jesu sledeći razlog za brigu prosvetara. Pravedna raspodela budžetskih sredstava za plate radnicima u javnim službama (platni razredi) takođe je jedan od razloga za najavljeni štrajk. Istina, vlada pokazuje izvesnu nameru da taj problem reši, ali po svemu sudeći na neadekvatan

(nepošten) način i neblagovremeno (primena za nekoliko godina). Posebna priča je odnos Ministarstva prosvete prema prosvetarima u kontekstu prethodnih i predstojećeg štrajka. Čini se (možda sam neobjektivan, jer gledam očima prosvetnog radnika) da samo ministarstvo zaduženo za obrazovanje, za razliku od ministarstava zaduženih za zdravstvo i policiju, krajnje negativno i sa neskrivenim negodovanjem i pretinjama nastupa prema prosvetarima i njihovim namerama da se bore za svoja prava. Kako drugačije razumeti nameru da se umanje plate (ili nadoknade časovi) zbog skraćanja časova u „zakonskom“ štrajku. Ne sećam se da su slične pretnje upućivali nadležni u ministarstvima zaduženim za policiju ili zdravstvo.

Ministar prosvete i njegovi pomoćnici nastupaju isključivo protiv nastojanja radnika u obrazovanju da zaštite svoja prava. To je potpuno pogrešan i nedelotvoran pristup. Štrajk je, čini se, jedini način da se nagomilani problemi u ovoj oblasti pokušaju rešiti.

*prof. Sombor

DECA KAO ULOG

Piše: Marko R. Petrović*

Deca su, mnogi imaju običaj da kažu, naše najveće bogatstvo, i o tome se nema šta prigovoriti. Naravno, ako oni koji to pričaju zaista tako i misle, i ako to potkrepe konkretnim primerima briga za to blago.

Utisak je, međutim, da oni koji treba da brinu o našoj deci, ministar Verbić i prosvetari nisu u toj grupi. Našu decu oni tretiraju kao obične žetone kojima podižu uloge u pariji pokera koju igraju već skoro mesec dana koliko traje štrajk prosvetara. Sete ih se samo kada se „zabrinu“ ili „zaprete“ da deca neće završiti prvo polugodište jer zbog štrajka neće moći da im budu zaključene ocene.

Ni ministar, ni sindikalci ne rade ništa da do toga ne dođe. Prosvetari ne odustaju od zahteva da im se plate ne smanjuju, ali je ministar izgleda još uporniji u odbijanju toh zahteva.

Razumljivo je da se nastavnici bune zbog smanjenja plata. Nije malo kada ti neko iz ionako plitkog džepa izbje nekoliko hiljada dinara kojima si mogao da platiš račune ili da porodiči obezbediš nekoliko obroka.

Razumljivo je, ali ne i prihvatljivo ministrovu ponavljanje da će, šta god prosvetari da urade, njihove plate biti sasečene. Ta odluka, jednostavno ne zavisi od njega, ali je problem to što on i ne pokušava da kod onoga ko o svemu odlučuje utiče da se nešto promeni i da se stvari pokrenu za mrtve tačke.

A naša deca, u međuvremenu, ionako preobimno gradivo prelaze na skraćenim časovima, gde im i inače demotivisani nastavnici bezvoljno čak i ne predaju, već prepričavaju ono što je napisano u udžbenicima. I čekaju da vide ko će da pobedi u partiji u kojoj su ulog oni i njihova budućnost.

*Blic komentar

ЕСНАФСКЕ ОБУСТАВЕ РАДА

Пише: Горан Савинић*

Адвокати су упорни, не улазим у разлоге, али они то могу. Једноставно сами су изабрали позив, сами организују и налазе посао, раде у свом или изнајмљеном простору. По потреби запошљавају друге, само се цеховски организују и намирују давања према држави која, изгледа, нема куд. Преговори трају, правосудни систем се злупати. Једноставно, нема ко да их замени, нема адвоката на бироу. Нема оно: „Ако ти неће, има ко хоће“. То је то.

Већ традиционално, пред почетак сваке школске године просветари прете неком обустановом рада. Разлози су увек познати, а и епилог. Једноставно, увек је неко чекао на бироу. „Ако ти нећеш, има ко хоће“, и опет све по старом.

Здравствени радници одмах дижу главу, имају своје захтеве и увек су незадовољни, и условима рада и припадностима. Има младих лекара на бироу. Може неко да ускочи. Није

лако наћи посао. Није једноставно основати и финансирати приватну амбуланту или пак клинику.

Ствари се ипак мењају. Млади полако заобилазе просвету, ради се на звоно, стално неке нове обавезе, стално неко некога контролише, а плата мала. Млади медицинари све чеље траже посао с оне стране границе, бар знају зашто раде.

Пензионери имају своја удружења, али не и еснаф. Они ништа не раде и ништа не зарађују. Они су све то већ урадили, па им одбрана интереса на таквом нивоу и не треба. Ни синдикат. Партија пропала без лидера. Ионако, никога не интересују. Осим, када им се смањује број. Да се фонд звани буџет мало растереги. Традиционално, пензије су све ниже и на то они не могу ни да покушају да утичу, мада на бироу нема пензионера. Нико им не прети, осим оних који праве ревизије пензија. Али они и дају пензије. Морају да воде рачуна где се троши. Све се про-

менило, пензије иду из буџета, јер је пензиони фонд уништен. Нису га пензионери уништили. Сада држава фактички издржава пензионере, од својих пара. Па када је тако, онда има право исте и да смањи, наравно, у име виших циљева. Можда би, пензионери, могли пропорционално умањење месечних припадности да смање измиривање својих месечних комуналних и сличних обавеза, а у име одржавања егзистенције. Тако би ионако мале пензије остале на истом нивоу. Нормално, савест им то не дозвољава. Навикли су на неки ред.

Нигде нема еснафа оних који у радно време душно играју игрице, хакају на друштвеним мрежама, који ко зна шта све раде у радно време, јер је технологија узнапредовала. То све није могло на писахој машини. А вала, било је и прљаво и компликовано, ваљда су зато и постојали дактило-бирион. Њима десет одсто и није нешто.

*Београд

ПРОСЕЧНА ЗАРАДА 6.000 ДИНАРА ВЕЋА ОД ПЛАТЕ ПРОСВЕТАРА ПОЧЕТНИКА

Пише: Ивана Мишевић*

Директору школе, са 10 година радног стажа, леже овог месеца на рачун плата од 50.000 динара. Његовим колегама, наставницима, 39.000. Просечна зарада у Србији је готово 6.000 динара већа од плате просветара почетника. И могу родитељи и просветне власти да им ударају на савест како због њих деца трпе, али не могу да споре да дипломе, знање и труд вреде више од тога. А наставници само траже да возач или спремачица у богатом јавном предузећу немају већу плату од њих. Да их не надгорња секретарица у некој агенцији.

Питају се где су погрешили. Можда није требало да уче толико, да заврше факултете, да се посвете деци. И ако су погрешили - сад је касно. Да траже другог послодавца, не могу. Нема школа које више плаћају од оне у којој већ раде. Каква год да је, просвета је

једна. У њој исто вреде и радници и нерадници. Баш зато су наставницима важни платни разреди, које толико траже. Да диплома исто вреди и у канцеларији и у учионици, а да се труд додатно вреднује. Захтев да буду изузети из смањења плата, чак и да је испуњен, само би им продужио сламку којом хватају ваздух. И даље би им био недостижан републички просек, иако су напросечно образовани. У држави у којој готово милион грађана није завршило ни осмолетку, 80 одсто запослених у просвети има факултетску диплому.

И док се ових дана многи брину што су деца посланика укунути пакетићи, деци учитеља и наставника Деда Мраз никада није донео поклон. Иако је у Министарство просвете редовно навраћао. Шта остаје наставницима него да се питају - јесу ли лоши ђаци ипак боље прошли?

*Вечерње новости, коментар

ИЗВРНУТА ЛОГИКА КАПИТАЛИЗМА

Пише: Филип Шахиновић*

Један од изазова учествовања у полемици са Чedomиrom Антићем („Самовлашће групе студената“, „Погледи“, 13. новембар), је тај што он не аргументује, већ користи затворен и неконзистентан систем измаштаних конструкција.

Таква конструкција је „анонимност“ аутора када се они потписује именом и презименом и када је из стила и теме јасно да је реч о две особе. Познајем Филипа Балунковића и уверен сам да се заиста тако зове. Нимало не сумњам у властито име и презиме, које носим двадесет осам година.

Ако узмемо у обзир својење разних потписаних људи који подржавају студентску блокаду на једну особу, па још и анонимну, онда је лако закључити одакле Антићу фантазија о тридесетак „слабих и лењих“, који намећу своју вољу насилјем хиљадама „јачих и вредних“, а тај хор хиљада ни да бекне у одбрану својих студија, од све масовности и марљивости. Изврнутом логиком се долази до изврнутих закључака.

Прича о томе како се буне само „слаби и лењи“ студенти не стоји ни из разлога што блокада захтева много више труда и снаге него научити за испит. Посебно болошки. Многи студенти већ сада раде да би имали да плате школарину. Да ли се тако понашају лењи? Можда у фантастичном свету изврнуте логике.

Факултет постоји да би нудио и оцењивао знање. За сваки облик (не)знања постоји оцена и она одређује ко је са дипломом. Новчано кажњавати недовољно високе оцене је сулуд чин, који одаје халапљиву трговачку сићу.

Антић оптужује људе који се залажу за социјалну правду да су „заробљеници давних времена“ јер захтевају „статус социјалних случајева за све грађане Србије“. Он се, као монархиста и бранилац капитализма, очито залаже само за социјално издржавање појединих грађана Србије, оних из породице рођених да владају (демократски, наравно!), док остатак грађана ваљда треба да се задовољи само стандардом социјалних случајева, али без статуса. Сходно томе, аутономија универзитета се користи у сврху борбе за демократске традиције и национално достојанство када се бори за социјална права демократски рођених владара (или пак демократски „опарених“ тајкуна?), а не да се злоупотребљава за остваривање социјалних привилегија све сиромашнијег остатка становништва.

Монополска позиција професора, захваљујући којој третирају универзитете као цехове и дижу цену студирања сваке године, постаје тако демократски изражена воља

невидљиве већине студената, док видљиви протест студената заснован на начелу демократије, чије је главно тело – збор – отворено за све студенте, тако постаје „самовлашће“ мањине и „насилје“ над већином.

Најишчашенији моменат ове изврнуте идеолошке логике, у којој су студенти проблем убирању школарина и аутономији универзитета, јесте што је она симптом стварних односа који данас владају и једини начин њихове идеолошке одбране. Као што студенти који се буне претварају своје колеге у „колонију алги која безбедно, координисаним покретима руку даје „легитимитет“ њиховој бесмисленој и штетној политичкој игрици“, док професори и држава, који траже од студената да ћуте (и плаћају), бране усправно ходање, тако и власт брани „демократске традиције“ од незадовољног народа, а „инвеститорима“ се називају они који примају социјалну помоћ из буџета путем субвенција и олакшица. Ко на ове апсурде не пристаје, бива дисквалификован хистеричним викањем „комуниста!“ Добро, комуниста сам.

*Филозоф, просветни радник и учесник студенских протеста 2006-2011.

TELESNO KAŽNJAVANJE JE VID NASILJA

Piše: Jelena Krstić*

Povodom najave usvajanja građanskog zakonika kojim bi, između ostalog, bilo zabranjeno telesno kažnjavanje dece, u javnosti i među roditeljima razvila se žustra debata sa brojnim argumentima za pravno regulisanje ovog segmenta porodičnih odnosa i protiv njega. Pobornici zabrane telesnog kažnjavanja tvrde da ono vredi dostojanstvo deteta i izlaže ga fizičkom zlostavljanju, dok oprezniji u vezi sa zakonskom zabranom ove forme „vaspitanja“ dece veruju da „razumno telesno kažnjavanje dece“ može doneti više koristi nego štete. Majka sam petogodišnje devojčice i protiv sam telesnog kažnjavanja dece, ali ne zato što mislim da će to pomoći da ona izraste u nenasilnu osobu. Naprotiv, ona živi u društvu koje je ogrezlo u nasilju, zbog čega je većina napora da joj usadim nenasilne metode rešavanja sukoba i ophođenja prema drugom osuđena na neuspeh. Protiv sam zbog toga što sebe i svog partnera smatram isključivo odgovornim za brigu o njoj, sve do trenutka dok ne postane sposobna da razume dela koja preuzima i posledice koje ona mogu imati.

Ipak, ovaj tekst nije doprinos gorespomenutoj debati, već reakcija na tekst gospodina Zorana Milivojevića „Kad nenasilje rađa nasilje“ objavljenog u „Politici“ 15. novembra 2014.

Gospodin Milivojević pripada krugu ljudi koji oštro kritikuju zabranu telesnog kažnjavanja dece. Argumentujući svoj stav, u pomenutom tekstu, on se poziva na Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima deteta. On kaže „prema Konvenciji o pravima deteta zabranjeno je nad decom vršiti nasilje, a nije zabranjeno telesno ih kažnjavati“. I zaista, Konvencija ne pominje telesno kažnjavanje dece, već samo da će „strane ugovornice preduzeti odgovarajuće zakonske, administrativ-

ne, socijalne i obrazovne mere za zaštitu deteta od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povređivanja ili zlostavljanja, zapostavljanja ili nemarnog postupanja, maltretiranja ili eksploatacije, dok je pod brigom roditelja, zakonskih zastupnika ili bilo koje druge osobe koja se brine o detetu“. Međutim, on propušta da ukaže na Opšti komentar br. 8. iz 2006. godine. Pomenuti komentar fokusira se na telesno kažnjavanje i druge forme okrutnog i ponižavajućeg tretmana dece. Svrha ovog komentara, između ostalog jeste da naglasi obavezu svih država potpisnica da brzo deluju u pravcu zabrane i eliminisanja svakog telesnog kažnjavanja i drugih oblika okrutnog i ponižavajućeg postupanja prema deci.

Takođe se kaže i da „adresirajući široko rasprostranjenu praksu tolerisanja telesnog kažnjavanja dece, to ne predstavlja samo obavezu države potpisnice konvencije, već predstavlja i ključnu strategiju za sprečavanje svih oblika nasilja u društvu.“ Ali, gospodin Milivojević smatra da se ne može tvrditi da postoje uzročno-posledične veze između nenasilja u ranom dobu i nenasilja u odraslom dobu, čak suprotno. Istina, ne precizira na koja istraživanja se poziva kada to tvrdi.

Nekoliko dokumenata Saveta Evrope i praksa Evropskog suda za ljudska prava takođe osuđuju telesno kažnjavanje dece. Podsetila bih da je Republika Srbija potpisnica Konvencije o pravima deteta, te prema tome obavezna da poštuje odredbe koje ona propisuje i standarde koje uvodi.

Poruka koju želim da prenesem jeste da je kritičko mišljenje i malo zdravog razuma da se (samo)utvrđeni autoriteti ipak dovedu u pitanje neophodno, jer kao što vidimo, netačne ili nepotpune informacije vrlo lako bivaju prokrijumčarene, ne bi li poduprle određeni stav.

*majka petogodišnje Tee i aktivistkinja za ljudska prava

ZAKONIK BRANI DA RODITELJI TUKU SVOJU DECU

Roditelji u Srbiji ubuduće neće moći da tuku svoju mališane, jer prednacrt Građanskog zakonika predviđa zabranu fizičkog kažnjavanja dece. Ideja je, kako se navodi u prednacrtu, da se uspostave „standardi vaspitavanja dece ljubavljivi i posvećenošću, što ne podrazumeva da dete treba razmaziti ili udovoljavati svakom njegovom hiru“. Ta odredba prednacrtu građanskog zakonika izazvala je oprečne reakcije u javnosti i dok jedni smatraju da je

telesno kažnjavanje dece trebalo zabraniti mnogo ranije, drugi smatraju da takva mera ruši autoritet roditelja, koji je već u krizi. Psihoanalitičar Zoran Milivojević smatra da ova odredba nacrtu predloga građanskog zakonika na prvi pogled deluje vrlo plemenito, privlačno, pozitivno, ali da „jedna dublja i šira analiza pokazuju da takva mera ruši roditeljski autoritet, koji je već prilično u krizi“.

Međutim, psiholog Ana Vlajković navodi da je

nacrt građanskog zakonika „odlično urađen“ i da je ranije trebalo uvesti potpunu zabranu telesnog kažnjavanja. „Nagrade su mnogo podsticajnije. Postoje načini vaspitavanja dece koji se zasnivaju na nenasilju i koji pokazuju potpuno drugačije modele ponašanja deci koji su mnogo prihvatljiviji i u civilizacijskom smislu odgovaraju 21. veku, a ne 15. ili 17. veku u kome odavno ne živimo“, naglasila je Vlajković.

KONVENCIJA O PRAVIMA DECE I TELESNA KAZNA

Piše: Zoran Milivojević*

Kao što je čitateljka Jelena Krstić dobro primetila, Konvencija o pravima deteta nigde ne spominje telesnu kaznu i uopšte se ne odnosi na zabranu telesne kazne („Telesno kažnjavanje je vid nasilja“, 20.11.) Konvencija zabranjuje nasilje nad decom, a ne telesno kažnjavanje. Tome odgovara i stvarno stanje: od 1989. godine, kada je konvencija usvojena, a to je dugačak period od dvadeset i pet godina, svega tridesetak od nešto manje od sto i sedamdeset država koliko je prihvatilo konvenciju, zabranilo je roditeljima da telesno kažnjavaju vlastitu decu. Dakle, u sto i četrdeset zemalja se smatra da je telesna kazna jedan od legitimnih načina na koji roditelji disciplinuju decu onda kada procene da je to potrebno. Među državama EU koje nisu zabranile roditeljima da primene racionalno telesno kažnjavanje su Velika Britanija (jedno vreme su zabranili, da bi ponovo dozvolili), Francuska, Irska, Belgija, Češka, Slovačka, Estonija i Litvanija. Ni u Švajcarskoj nije zabranjeno roditeljima da razumno telesno kažnjavaju decu, kao što nije zabranjeno ni u Australiji ni u Sjedinjenim Američkim Državama (gdje konvencija nije ni usvojena).

Naša zemlja je usvojila Konvenciju o pravima deteta, a nije usvojila neobavezujuća i nepravomoćne interpretacije Komiteta za prava deteta UN. Ovaj komitet je osnovan samo da bi pratio sprovođenje konvencije u pojedinim zemljama, a ne da interpretira i redefiniše značenje pojedinih članova. Zbog toga Republika Srbija usvajanjem konvencije nije u obavezi da sledi njene opšte i druge fakultativne komentare, već samo tekst same konvencije.

Kada su deca u pitanju, mnogi ljudi padnu u spoznajnu zamku da su tuda deca žrtve vlastitih roditelja i da istu tu decu treba spasiti od roditelja. Čini mi se da mnogi svesno

ili nesvesno zastupaju stav da ovakav plemeniti cilj opravdava da se u političkoj borbi za prava dece koriste i sredstva koja nisu u redu. Pod tim podrazumevam političko lukavstvo određene interesne grupe da se telesna kazna izjednači sa zlostavljanjem dece i da se podvede pod pravni pojam „nasilje“, kako bi naknadno i netačno postala „obuhvaćena“ konvencijom.

Dvadesetak godina sam radio kao supervizor vaspitača u slovenačkim poravnim domovima i jasno mi je kakvo razorno dejstvo može da ima ovakva zabrana na porodicu, na roditelje, a na kraju i na samu decu i društvo. To je razlog što sam podigao glas kako bih argumentima sprečio veoma lošu odluku. Odnos roditelja i dece je privatna stvar, a država ne sme da se zakonima meša u taj odnos – a ako to čini tada postaje totalitarna. To pogotovo ne sme da čini kada postoje ozbiljni argumenti da bi takva pravna intervencija bila socijalni inženjering koji bi stvorio mnogo dodatnih problema, negativnih posledica, stvarajući dodatni prostor za brojne zloupotrebe zakona koje već postoje u nekim drugim državama. Svako ima pravo da vaspitava dete kako misli da treba, pod uslovom da ne zlostavlja i ne zanemaruje dete. Ako roditelj ne želi da pecne dete po guzi

već mu uspeva da koristi druge metode, to mu ne daje pravo da sebe proglasi najboljim vaspitačem, jer postoje deca, situacije i konteksti u kojima nije moguće, na primer, zaštititi dete bez primene telesnog ograničenja i telesne kazne.

I zato je dužnost države da podrži i osnaži roditelje, a ne da ih slabi, jačajući decu, stavljajući ih u neprirodan ravnopravni odnos. Naročito nema pravo da se lažno poziva na Konvenciju o dečjim pravima kao što je to bilo u nekoliko ranijih slučajeva.

*otac, aktivista za zaštitu prava roditelja i psihoterapeut

РАСПУСТ КУЋАМА ЗНАЊА: У СКАМИЈЕ ЂАЦИ СЕШЋЕ ПОНОВО 15. ЈАНУАРА

Прво полугодишта, за куће знања у Војводини се званично завршава у уторак, 23. децембра. Иако је прво полугодиште обележио штрајк просветних радника, који спроводио по различитим моделима, он према речима просветара, није утицао на регуларност наставе. Позив на бојкот није успео па су

последње провере знања у овом полугодишту окончане како је и планирано, а ученицима су закључене оцене. У зависности од припадности синдикатима, у школама штрајк се спроводио на различите начине – у континуитету или једном недељно часови били скраћени на 30 минута. Међутим било је и оних који су радили редовно.

Елем, прво полугодиште се завршава у уторак, 23. децембра, а по ђачке књижице ђаци ће доћи недељу дана касније. За оне, који током првог полугодишта нису савладали градиво, током распуста биће организована допунска настава. У школске клупе, ђаци ће поново сести 15. јануара.

ОБУСТАВА У 12 ОДСТО ШКОЛА, ШТРАЈК У ШПИЦУ У 40 ОДСТО ШКОЛА

● ШУ Сомбор: Без обуставе рада ● ШУ Нови Сад: Пет школа у обустави ● ШУ Зрењанин: Обустава у 25 школа

Иако су представници репрезентативних синдиката просвете најавили за 22. децембар обуставу у више од 1.000 школа, то се поново није десило. Министарство просвете је саопштило да се настава одвијала у око 90 одсто школа у Србији, док у више од половине школа нема штрајка нити скраћења часова. Делимична или потпуна обустава наставе организована је у 12 одсто школа (212 од укупно 1.768 основних и средњих школа), док у 35 одсто школа наставници, или део наставника, законски штрајкују смањењем трајања часова на 30 минута. У Београду је у осам одсто школа (укупно 21) делимично или потпуно обустављена настава, док су у 20 одсто школа скраћени часови, наводи се у саопштењу.

Из Министарства подсећају да потпуна обустава рада представља кршење просветних закона, као и Закона о штрајку, јер су школе у обавези да обезбеде минимум процеса рада, односно часове у трајању од 30 минута, као и да кршење ових закона предвиђа индивидуалну одговорност. „Мали проценат школа које су обуставиле наставу показао је да су наставници у Србији интерес ученика ставили на прво место“, рекао

је министар просвете Срђан Вербић. Вербић је у писаној изјави медијима рекао да је циљ министарства да се питање зарада у просвети реши трајно и праведно и да очекује да ће се интензивирати рад на увођењу платних група и платних разреда у јавни сектор.

Од 107 школа у Севернобачком и Западнобачком округу, 32 школе имале су скраћену наставу, док се у 75 школе настава одвијала редовно, речено је у Школској управи у Сомбору. Начелник Школске управе за Западнобачки и Севернобачки округ проф. Борислав Станићко рекао је да се од 107 школа у ова два округа „у 32 школе настава одвија са скраћеном часовима, а у 75 школа редовно“.

Начелник ШУ Нови Сад Петар Виђикант је саопштио да су од 204 школе на територији ове ШУ обуставу најавили синдикати у 5 школа и да се ради о незаконитом облику штрајка, који може имати одговарајуће последице за оне који га спроводе. Он је изјавио да не очекује протесте у Новом Саду.

Иако ни у Банатунји било масовније обуставе, у школама са територије ШУ Зрењанин обустава је забележена у око 25 школа.

ВЕРБИЋ: ОБУСТАВА ЈЕ НЕЗАКОНИТА

Министар просвете, науке и технолошког развоја Срђан Вербић изјавио је да је потпуна обустава наставе у појединим школама неодговоран потез синдиката, као и да оцене ученицима морају бити закључене. Вербић је гостујући на РТС-у рекао да штрајк уз потпуно обуставу рада није законит, као и да директори имају одговорност за оно што се дешава у школи. Министар просвете је указао и да слика која се ствара у јавности да просвета не ради није реална јер, како каже, велика већина просветара ради, док се у једном мањем броју школа дешава потпуна обустава рада.

На опаске синдиката да су морали потпуно да обуставе рад, јер су преговори са министарством запали у Њорсокак Вербић је рекао да је проблем са захтевима синдиката што је сваки формулисан тако да на крају не може да буде представљен као успех преговора. „Имали смо захтев да синдикати учествују на пред-

логу Закону о основама система образовања и васпитања и они учествују, али какав је то успех за синдикат? Такође, потписивање колективног уговора је при крају, чекамо мишљење законодавства и других министарстава. Трећи захтев изузимање од смањења плата од самог почетка није била реална опција“, нагласио је министар просвете. Коментаришући најаве појединих синдикалаца да се може десити да се не закључе оцене, он је рекао да не жели ни да размишља о таквом сценарију и да школа постоји због ђака.

Уколико не буде било другог решења, како каже, проблем ће се решавати онако како пише у Закону о штрајку, а то значи, како наводи, да се не може толерисати да било ко не закључи оцене. Он је навео да се нада да ће директори обавити разговоре са својим запосленима и потрудити да среде ситуацију у својим колективима. Министар просвете је додао да је штрајком полугодиште угрожено, као и да је направљена велика

штета ученицима и штету имиџу просвете. „Потези синдиката отежавају позицију и сви заједно добијамо негативне оцене у јавности. То нам није потребно пред разговоре са другима“, рекао је министар. Говорећи о надокнади часова у школама он је нагласио да је то задатак директора школа и да већ сада морају да направе систем како ће бити надокнађени часови.

Министар просвете Срђан Вербић је рекао да не разуме потезе синдиката јер, како је истакао, решење за просвету су платни разреди. До тога се, каже, неће доћи штрајком и „тако што неко неће закључити оцене“. Како је рекао, до половине јануара, када истиче актуелни колективни уговор, биће завршен нови. „Послали смо (колективни уговор) на мишљење законодавству и другим министарствима. Ако се сложи, ми смо тај посао завршили“, рекао је Вербић.

У међувремену по речима једног од коловођа штрајка Слободана Брајковића синдикати траже исплату солидарне помоћи иако се до јуче тврдило да се ради о захтеву за изузимањем просвете од линеарног кресања плата, а данас је захтевано од наставника да не присуствују наставничким и одељенским већима. Као да им није свега преко главе; од празних обећања до умањења зараде...

ЗА ОБУСТАВУ – ДИСЦИПЛИНСКИ, ПА ОТКАЗ!

Наши законски прописи не предвиђају потпуно обуставу рада у школама. Закон о основном образовању и васпитању и Закон о средњем образовању и васпитању предвиђају да „наставници, односно стручни сарадници у школи остварују право на штрајк, под условом да обезбеде минимум процеса рада школе“ у трајању од „30 минута по часу у оквиру дневног распореда и обављање испита, а за стручњим сарадника 20 часова рада недељно“. „Ако наставници, односно стручни сарадници школе учествују у штрајку не обезбеђујући минимум процеса рада из става

2. овог члана, директор школе покреће дисциплински поступак“, а „наставнику, васпитачу и стручном сараднику, за повреду напред наведене обавезе изриче се мера престанка радног односа“, наводи се у овим законима. Закон о штрајку прецизира да је просвета делатност од јавног интереса и да просветни радници могу почети штрајк ако се обезбеди минимум процеса рада.

Запосленом за време (законитог) штрајка припадају сва права осим права на зараду.

OKTOBAR: ZARADE OD 200 DO 2000 EVRA

- Najdeblje koverte dobijaju direktori, savetnici, zaposleni u određenim sektorima rudarske industrije i IT stručnjaci
- Tekstilci, stolari i zaposleni u turističkim agencijama jedva "krpe kraj sa krajem"
- Vojvodani ispod proseka
- Prosveta na 96 odsto proseka

Prosečna zarada isplaćena u oktobru 2014. godine iznosila je 61.963 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u septembru 2014. godini, nominalno je veća za 1,9% i realno je veća za 2,1%. U isto vreme prosečna zarada isplaćena u oktobru u Vojvodini bila je 60.923 dinara i u odnosu na prosečno isplaćenu zaradu u septembru 2014. godine nominalno je bila veća za 2,8%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u oktobru 2014. godine iznosila je 44.938 dinara. U poređenju sa prosečnom zaradom bez poreza i doprinosa isplaćenom u septembru 2014. godine, nominalno je veća za 2,2%, a realno veća za 2,4%. Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u oktobru u Vojvodini iznosila je 44.343 dinara i u odnosu na isplaćenu neto zaradu u septembru 2014. godine nominalno je bila veća za 3,5%.

Podaci o prosečnim platama po delatnostima u našoj zemlji za oktobar mesec tekuće godine govore da najdeblje koverte u primaju direktori i savetnici sa više dve hiljade evra mesečno, dok najmanji dohodak imaju zaposleni u turističkim agencijama koji primaju jedva nešto više od 200 evra!

Prema ovom izveštaju za oktobar, zaposleni koji se bave upravljačkim delatnostima i savetovanjima prosečno po zaposlenom prime 253.930 dinara, dok oni u delatnostima putničkih agencija, tur operatera i rezervacija imaju platu od 24.626 dinara.

Među bolje plaćenijim delatnostima u Srbiji u prošlom mesecu su bili i radnici u uslužnim delatnostima u rudarstvu, koji su primili 180.957 dinara, zatim sledi računarsko programiranje i konsultantske delatnosti sa platom od 165.094 dinara, pa radnici koji se bave reklamiranjem i

Prosečne zarade po zaposlenom u Republici Srbiji, po delatnostima	Zarade		Zarade bez poreza i doprinosa	
	X 2014	I-X 2014	X 2014	I-X 2014
Ukupno	61963	60743	44938	44021
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	54934	50658	39826	36595
Rudarstvo	94528	97968	67344	69680
Prerađivačka industrija	52757	52231	38410	38111
Snabdevanje električnom energijom, gasom i parom	109625	107483	77844	76349
Snabdevanje vodom i upravljanje otpadnim vodama	55541	54828	39995	39448
Gradevinarstvo	53650	50678	38763	36657
Trgovina na vel i malo i popravka motornih vozila	45818	45267	33927	33422
Saoobraćaj i skladištenje	65213	62513	47362	45306
Usluge smeštaja i ishrane	34594	33593	25742	24858
Informisanje i komunikacije	102073	103940	76819	78164
Finansijske delatnosti i delatnost osiguranja	103764	102036	74856	73875
Poslovanje nekretninama	70681	66552	50850	47806
Stručne, naučne, informacione i tehničke delatnosti	104185	87719	79048	64781
Administrativne i pomoćne uslužne delatnosti	44827	44359	32512	32159
Državna uprava i obavezno socijalno osiguranje	75180	74522	53578	53235
Obrazovanje	60363	60255	43223	43233
Zdravstvena i socijalna zaštita	60311	59227	43391	42598
Umetnost; zabava i rekreacija	56700	55763	40756	40301
Ostale uslužne delatnosti	48378	44759	35556	32998

istraživanjem tržišta sa 132.359 dinara, kao i oni u proizvodnja duvanskih proizvoda sa 158.188 dinara.

Zaposleni koji imaju visoke plate u Srbiji rade i u vazdušnom saobraćaju, sa prosekom od 141.741 dinar, naftom i eksploatacijom gasa, koji primaju 130.892 dinara, a zaposleni u IT industriji prosečno

prime po zaposlenom 165.094 dinara.

Na drugoj strani, najmanje plate, pored onih u turističkim agencijama, u našoj zemlji primaju zaposleni u tekstilnoj industriji sa platom od 31.061 dinar, radnici koji proizvode nameštaj sa 28.658 dinara, kao i oni koji se bave preradom drveta sa 32.465 dinara.

Period oktobar 2014/oktobar 2013.

Prosečna zarada isplaćena u oktobru 2014. godine nominalno je veća za 3,1% i realno je veća za 1,3% od prosečne zarade isplaćene u oktobru 2013. godine.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u oktobru 2014. godine nominalno je veća za 3,0% i realno je veća za 1,2% u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u oktobru 2013. godine.

Period januar–oktobar 2014/ januar–oktobar 2013.

Prosečna zarada isplaćena u periodu januar–oktobar 2014. godine, u poređenju sa prosečnom zaradom isplaćenom u periodu januar–oktobar 2013. godine, nominalno je veća za 1,6%, a realno je manja za 0,5%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u periodu januar–oktobar 2014. godine, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u periodu januar–oktobar 2013. godine, nominalno je veća za 1,8%, a realno je manja za 0,3%.

KUPOVNA MOĆ UKOČILA INFLACIJU

Indeksi potrošačkih cena (inflacija) definišu se kao mera prosečne promene maloprodajnih cena robe i usluga koje se koriste za ličnu potrošnju. Cene ovih proizvoda i usluga u novembru 2014. godine, u odnosu na oktobar iste godine, u proseku su ostale na istom nivou. Potrošačke cene u novembru 2014. godine, u poređenju sa istim mesecom prethodne godine, povećane su za 2,4%, dok su u odnosu na decembar 2013. godine povećane za 2,2%.

Posmatrano po glavnim grupama proizvoda i usluga klasifikovanih prema nameni potrošnje, u novembru 2014. godine, u odnosu na prethodni mesec, rast cena je zabeležen u grupama Hrana i bezalkoholna pića (0,4%), Odeća i obuća i Zdravstvo (za po 0,3%), Stan, voda, električna energija, gas i druga goriva i Restorani i hoteli (za po 0,2%), Nameštaj, pokućstvo i tekuće održavanje stana i Rekreacija i kultura (za po 0,1%). Pad cena zabeležen je u grupama Alkoholna pića i duvan (-2,3%) i Transport (-0,4%). Cene ostalih proizvoda i usluga nisu se bitnije menjale.

NAŠ BDP 37% EVROPSKOG PROSEKA

B ruto domaći proizvod Srbije po stanovniku, prema standardu kupovne moći, iznosi 37 odsto evropskog proseka. S druge strane, stvarna individualna potrošnja po stanovniku je na nivou od 46 odsto proseka 28-člane Evropske unije, po nedavno objavljenim podacima Eurostata za 2013. godinu.

Veći BDP po stanovniku u okruženju imaju Slovenija s 82 odsto evropskog proseka, zatim Hrvatska – 61 odsto i Crna Gora – 40, dok BDP Makedonije i Bosne i Hercegovine po stanovniku iznosi 36, odnosno 29 odsto proseka EU, respektivno. Od bivših jugoslovenskih republika, najveću stvarnu individualnu potrošnju ima Slovenija – 76 odsto evropskog proseka, a slede Hrvatska sa 61, Crna Gora sa 51, Makedonija sa 40 i Bosna i Hercegovina s 37 odsto.

Zanimljivo je da su u odnosu na 2012. godinu, po podacima Eurostata, gotovo sve zemlje EU s visokim standardom imale ili blagi pad ili stagnaciju individualne potrošnje, dok su najsiromašnije zabeležile rast. Slična situacija je i u pogledu BDP-a po stanovniku prema standardu kupovne moći, što znači da ekonomske prilike u članicama EU idu ka ujednačavanju. Od zemalja članica EU najveći BDP po stanovniku prema standardu kupovne moći beleži Luksemburg – 257 odsto proseka EU, dok je Bugarska na najnižem nivou sa 45 procenata. Stvarna individualna potrošnja po stanovniku u Bugarskoj je opala s 50 procenata 2012. godine na 49 odsto proseka EU lane.

Ipak, iako prvi na rang-listi Eurostata, Luksemburg je u 2013. godini zabeležio pad BDP-a po stanovniku u odnosu na godinu ranije, kada je on iznosio 264 odsto proseka EU, kao i pad individualne potrošnje sa 139 na 136 odsto evropskog proseka.

Nemačka, koja je druga na rang-listi, ima stagnaciju potrošnje na 122 odsto proseka Unije, i pad BDP-a po stanovniku prema kupovnoj moći na 122 odsto sa 123 u 2012. Najveći porast BDP-a po stanovniku prema standardu kupovne moći zabeležili su Letonija, sa 60 na 64 odsto, i Portugal sa 76 na 79 odsto evropskog proseka.

Hinić je naveo i da je prema proceni NBS-a, BDP Srbije u trećem tromesečju ove godine opao za jedan odsto desezonirano, pre svega usled snažnog pada industrijske proizvodnje. Taj pad, kako je precizirao, posledica je prvenstveno štete koje su poplave u maju nanale energetici i rudarstvu, ali i usporavanja ekonomskog oporavka zone evra. „To se sa rashodne strane ogleda kroz negativni doprinos neto izvoza BDP-u, i to pre svega usled smanjenja izvoza automobilske industrije i poljoprivrednih proizvoda, sa jedne strane, i povećanju uvoza energenata sa druge strane”, naglasio je Hinić. On je kazao da je NBS procenila i da kriza u Ukrajini i dalje predstavlja rizik po ekonomska kretanja u Evropi. Prema rečima Hinića, izgledi rasta u zoni evra za ovu i sledeću godinu su revidirani naniže, a u 2014. očekuje se rast BDP-a od 0,8 odsto, a u 2015. rast od 1,2 odsto.

РАДНО ВРЕМЕ У ШКОЛИ

Питање: У школи је остало упражњено радно место због одласка наставника у пензију. Да ли се на основу тога може допунити радно време запосленом који ради с непуним радним временом? Да ли треба донети неко посебно решење о допуни радног времена запосленог до пуног радног времена, у складу са чланом 5. став 4. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика?

Одговор: Директор може да, када се појаве „слободни часови“ (због одласка неког наставника у пензију или из других разлога), другом наставнику, који ради с непуним радним временом и испуњава услове за рад на упражњеним пословима, утврди пуно радно време, односно да му допуни норму часова. Такав закључак произлази из одредбе члана 137. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 52/11 и 55/13). Том одредбом је прописано да наставнику, васпитачу и стручном сараднику сваке школске године директор решењем утврђује статус у погледу рада са пуним или непуним радним временом, на основу програма образовања и васпитања, годишњег плана рада и поделе часова за извођење наставе и других облика непосредног образовно-васпитног рада са ученицима.

То би значило да у ситуацији коју наводите у свом питању нема сметњи да, после одласка у пензију наставника који је радио с пуним радним временом, директор школе донесе решење којим ће другом наставнику који је у радном односу на неодређено време с непуним радним временом утврдити пуно радно време, односно допунити му норму часова, у складу са чланом 137. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања. Истоветан став заузело је и Министарство просвете и науке у свом мишљењу број 610-00-00034/2011-07 од 8. фебруара 2011. године.

Међутим, Посебан колективни уговор о изменама и допунама Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, број 67/11), који је ступио на снагу 21. септембра 2011. године, ограничено могућност допуне радног времена запосленом у школи. И према том општем акту (члан 2, којим је измењен члан 5. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, број 12/09), уколико се упражњено радно место, директор школе може да, без расписивања конкурса, запосленом који ради с непуним радним временом допуни радно време до пуног радног времена, али ова могућност може се искористити само у случају да на листи запослених за чијим је радом у потпуности или делимично престала потреба нема запослених који испуњавају услове за рад на упражњеном радном месту. Уколико наведени услов није испуњен, школа је дужна да за рад на упражњеном радном месту преузме запосленог са листе запослених за чијим је радом престала потреба. Ипак, овај услов ће убрзо отпасти, пошто ће наведени колективни уговор престати да важи најкасније 29. јануара 2015. године, на основу одредбе члана 117. став 1. Закона о изменама и допунама Закона о раду („Службени гласник РС“, број 75/14), према којој одредбе општег акта који је закључен пре ступања на снагу тог закона остају да важе најдуже шест месеци од ступања на снагу тог закона.

Сматрам да, по значајности решења којим се допуњава радно време запосленог, треба са запосленим којим је допуњено радно време закључити анекс уговора о раду. Такав став заснивам на чињеници да је дефинисање статуса запосленог у погледу рада са пуним или непуним радним временом саставни део уговора о раду, што значи да промену у погледу тог статуса треба констатовати закључењем анекса уговора о раду. Истим анексом треба променити и одредбе уговора о раду до чије промене долази због промене процента радног времена (пре свега одредба о плати).

ИЗВРШЕЊЕ РЕШЕЊА О ИЗРЕЧЕНОЈ ДИСЦИПЛИНСКОЈ МЕРИ ПРЕСТАНКА РАДНОГ ОДНОСА У УСТАНОВИ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

Питање: 1. Да ли решење директора, којим је запосленом у школи изречена дисциплинска мера престанка радног односа због повреде забрана, може бити извршено пре доношења одлуке о приговору на то решење, с обзиром на то да школски одбор није могао донети одлуку због тзв. поделе гласова, односно није могла бити постигнута потребна већина за доношење одлуке о приговору?

2. Да ли запослена која је поднела приговор школском одбору, а која је члан школског одбора, може одлучивати по поднетом приговору?

Одговор: Решење директора установе за образовање и васпитање којим је запосленом изречена дисциплинска мера престанка радног односа може бити извршено тек по окончању тог решења. У то нема никакве сумње и нема никаквог значаја из ког разлога другостепена одлука није донета – докле год одлука о приговору не буде донета, решење није коначно, а то значи да није ни извршено. По нашем мишљењу, то важи и кад је таква дисциплинска мера изречена и због повреде радне обавезе, а када је у питању повреда забране, Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 52/11 и 55/13) је изричит:

„Запосленом који изврши повреду забране, прописане чл. 44. до 46. овог закона престаје радни однос када одлука директора о утврђеној повреди забране постане коначна и одузима се лиценца.“ (члан 143. став 2).

Учешће подносиоца приговора у доношењу одлуке по приговору, могло би бити спорно, јер би он одлучивао о сопственој ствари, али Закон о основама система образовања и васпитања не познаје забрану таквог поступања тако да се подносиоцу приговора мора омогућити да учествује у доношењу одлуке о том приговору.

ПРАВО НА НАКНАДУ ЗА ИСХРАНУ У ТОКУ РАДА

Питање: Да ли је Закон о изменама и допунама Закона о раду прецизније дефинисао исплату накнаде за исхрану у току рада („топли оброк“), односно:

а) Да ли је прописана висина накнаде за „топли оброк“?

б) Да ли се накнада може исплаћивати у боновима или роби, тј. под којим условима послодавац може запосленима „топли оброк“ да обезбеђује у намирницама и пићу?

в) Како се обрачунава исплата „топлог obroка“ запосленом који је засновао радни однос са непуним радним временом?

г) Да ли се право на „топли оброк“ остварује за време штрајка?

Одговор: Чланом 118. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14) прописано је да запослени има право на накнаду трошкова у складу с општим актом и уговором о раду, између осталог и за исхрану у току рада (тачка 5).

а) Наведена одредба Закона о раду прописује само право запосленог на ову врсту накнаде, док питање износа по основу тог права не прописује, нити ограничава на одређени минимум (или максимум). То практично значи да послодавац износ „топлог obroка“ треба да утврди својим општим актом (колективним уговором или правилником о раду) или уговором о раду. Дакле, нема сметњи да послодавац према својим могућностима утврди висину накнаде за „топли оброк“, с тим да та висина мора бити идентична за све запослене.

Треба напоменути да, ако је посебним – гранским колективним уговором одређен износ „топлог obroка“ то обавезује послодавце у тој делатности, што значи да они имају обавезу да запосленим исплаћују ову накнаду најмање у висини утврђеној посебним колективним уговором.

б) Законом о раду, пре доношења измена и допуна од 21. јула 2014. године накнада за исхрану у току рада морала се исплаћивати искључиво у новцу, јер сходно члану 105, став 3. Закона та накнада има карактер зараде, а чланом 110. став 2. прописано је да се зараде исплаћују само у новцу. Изузетно, послодавац је могао да ову законску обавезу извршава и на други начин (организовањем исхране у свом ресторану, доделом бонова и сл.), али само ако запослени да писану сагласност да му се „топли оброк“ не исплаћује у новцу.

Најновијим изменама и допунама Закона о раду („Службени гласник РС“, број 75/14) то је промењено. Наиме, иновираним тачком 5. члана 118. Закона, која гласи „за исхрану у току рада, ако послодавац ово право није обезбедио на други начин“, послодавац је ослобођен обавезе да „топли оброк“ исплаћује искључиво у новцу.

Наведено значи да послодавац давање на име накнаде за исхрану у току рада може да реализује и на други начин, односно да може ову накнаду исплаћивати у боновима или роби, или организовањем исхране у сопственом ресторану друштвене исхране, путем кетеринга и сл. До доношења најновијих измена и допуна Закона о раду, за ово је била потребна писана сагласност, што сада није случај.

Битно је напоменути да, ако се уместо исплате топлог obroка у новцу исхрана обезбеђује на неки други начин, тада се по (новом) ставу 2. члана 118. Закона, висина трошкова исхране изражава у новцу, који износ мора да се поклапа са износом накнаде за исхрану утврђену општим актом или уговором о раду и као такав чини део зараде запосленог.

в) Запослени који је засновао радни однос с непуним радним временом зараду остварује сразмерно времену проведеном на раду. Међутим, нека права, укључујући и „топли оброк“ није могуће прецизирати према времену проведеном на раду, јер су то права која у том смислу нису дељива. Стога сматрамо да се запосленом који ради с непуним радним временом код једног послодавца мора обезбедити накнада за исхрану у току рада у пуном износу, дакле као и запосленом који ради пуно радно време.

Ако, међутим, запослени ради с непуним радним временом код два послодавца, накнада за исхрану у току рада не може се исплатити у пуном износу код сваког послодавца, већ се то право остварује код оба послодавца, сразмерно радном времену код сваког послодавца. У ту сврху послодавац има обавезу да приликом заснивања радног односа с непуним радним временом узме изјаву од запосленог у којој запослени наводи да ли ради само код њега или код других послодавца. На тај начин послодавац утврђује да ли запосленом припада право на „топли оброк“ у пуном износу (ако ради само код њега) или сразмерно радном времену на које је засновао радни однос код сваког послодавца.

г) Чланом 114. став 2. Закона о штрајку („Службени лист СРЈ“, број 29/96 и „Службени гласник РС“, бр. 101/2005 – др. закон и 103/2012 – одлука УС) прописано је да запослени који учествује у штрајку остварује основна права из радног односа, осим права на зараду, пошто, сходно члану 105. став 3. Закона о раду, накнада за исхрану у току рада има карактер зараде, а запослени који учествује у штрајку не остварује право на зараду, то му не припада ни право на топли оброк.

FLORIDA: KNJIGA MU SPASILA ŽIVOT

Knjiga je uvek dobar drug, a naročito kada fijuču meci. Džejsona Derfasa, 21-godišnjeg studenta Univerziteta Florida u Tallahasiju, od metka je spasila knjiga filozofa Džona Vajklifa, koju je nosio u svom rancu. Mladić je na Fejsbuku pokazao kako je metak probio ranc i zario se u knjigu. Derfas je u petak uveče izlazio iz univerzitetske biblioteke, u kojoj se u tom trenutku oko 500 studenata pripremalo za ispit, kada je 31-godišnji Majron Mej otvorio vatru iz poluautomatskog oružja.

“Upućao je jednog studenta koji se nalazio petnaestak metara ispred mene”, rekao je Derfas, dodavši da je zapravo on bio meta pomahnitalog napadača. Tek nakon što je pobjegao iz biblioteke primetio je rupu u rancu i pronašao metak u knjizi teologa iz 14. veka. “Nisam ništa osetio kada sam čuo pucanj iza svojih leđa. Napadač je bio na dva metra od mene, ali je pogodio knjige koje sam upravo pozajmio iz biblioteke. Knjige koje nisu trebale da zaustave metak, ali su to ipak učinile”, naveo je srećni student u izjavi za Wesh News.

SAD: ZABRANJENA PRODAJA ALKOHOLA MLAĐIMA OD 21. GODINA

Do 21. godine mladi Amerikanci mogu da glasaju, da se žene, da zaključuju ugovore, da služe u vojsci, ali ne smeju jedno – da kupe alkohol. Strogo im je zabranjeno da kupuju alkoholno piće u restoranu ili baru. Ali, u američkoj javnosti pojedini stručnjaci ocenjuju da takva zabrana okreće mlade da umesto alkohola konzumiraju takozvane klupske droge, poput ekstazija, koje se prodaju na rejl-žurkama. Žato, s vremena na vreme, u SAD, pojedini eksperti čak apeluju da se tinejdžerima vrati pravo da piju, o čemu je pisao i magazin „Tajm”. Slično pravilo o zabrani prodaje i točenja alkohola osobama mlađim od 21. godine imaju zemlje poput Pakistana, Šri Lanke, Omana... U Nemačkoj je zabranjeno prodavati vino i pivo u barovima i restoranima osobama mlađim od 16 godina. U Francuskoj, Italiji i Velikoj Britaniji, granica za konzumiranje alkohola je – 18 godina.

PROTEST MAĐARSKIH NASTAVNIKA

Nekoliko hiljada mađarskih nastavnika demonstriralo je krajem novembra u Budimpešti protiv vlade premijera Viktora Orbana, tražeći da se prestane sa smanjivanjem budžeta u obrazovanju kao i dijalog zbog kontroverznih reformi u obrazovanju. Glavni organizator današnjeg okupljanja Sindikat nastavnika Mađarske (TUH) je pozvao i parlament da ne usvoji predloženi budžet za 2015. godinu o kojem će se glasati u decembru, preneo je AFP. Voda TUH-a Galo Ištvan rekao je da će kresanje budžeta dovesti do masovnih otpuštanja, zatvaranje škola i predao je peticiju nadležnom ministarstvu u kojem se poziva na dijalog sa vladom. Ove demonstracije, navodi AFP, poslednje su u seriji antivladinih protesta koji su održani od oktobra, kada je nekoliko desetina hiljada protestovalo tražeći ukidanje predloženih taksi na korišćenje interneta.

PSIHIČKI ZAHTEVNI POSLOVI ŠTITE PAMĆENJE

Osobe sa psihički zahtevnijim poslovima imaju bolje pamćenje u starijoj životnoj dobi, sugeriše istraživanje škotskih naučnika, prenosi Bi-Bi-Si. Podaci istraživača Heriot-Vot univerziteta u Edinburgu prikupljeni su testiranjem pamćenja oko 1.000 ispitanika starijih od 70 godina. Stručni časopis “Neurology” piše da bi mentalno zahtevnija okolina mogla da rezultira stvaranjem takozvane kognitivne rezerve koja pruža određeni stepen zaštite od slabljenja pamćenja povezanog s odmaklom životnom dobi. Pored toga, pojačana intelektualna aktivnost bi mogla da dovede do promena u strukturi mozga koje redukuju posledice starenja. Najbolje rezultate na testiranjima su imale osobe koje su radile na upravljačkim poslovima ili su predavale u školama. Naučnici pri tom napominju da uočeni pozitivni efekat psihički zahtevnijih poslova nije bio nužno povezan s koeficijentom inteligencije ispitanika.

EQ I IQ

Savremeni psiholozi tvrde da bez EQ faktora (emocionalna inteligencija) ne vredi ni onaj famozni IQ (opšta inteligencija). Istraživanje EQ je hit u svetu, a trenutno naučnici pokušavaju da shvate kako se IQ i EQ uzajamno dopunjuju. Kada je reč o elementima uspeha u životu, tvrde da IQ čini oko 20 odsto uspeha. Ostalo zavisi od drugih faktora, kao što su pripadnost određenoj klasi, sreća, neurološki procesi u mozgu i, naravno, EQ.

Samosvest je od ključnog značaja za emotivnu inteligenciju. To je sposobnost da budemo srećni zbog onoga što osećamo. Samosvest je najvažnija, jer nam omogućava samokontrolu, koja nije važna zato da bismo ugušili osećanja, već zato da bismo sproveli ono što hoćemo. U procesu vaspitanja i podizanja deteta, ključni faktor u razvoju samosvesti su ljubav i nežnost. Bezrezervna i bezuslovna predanost, koju zreo i zdrav roditelj poklanja detetu, učiniće mnogo više za dečji razvoj nego bilo šta drugo.

PODSTAKNITE INTELIGENCIJU KOD DETETA

Kad se rodimo, tvrde naučnici, imamo skoro isti broj nervnih ćelija koje ćemo koristiti do kraja života. Veze između tih ćelija počinju da se uspostavljaju u najranijem dobu, tako da određena stimulacija poboljšava razvoj inteligencije kod deteta. Ali, ne zaboravite da ne smete da forsirate nijednu kognitivnu (saznajnu) funkciju, jer na taj način rizikujete da preopteretite dete i da izazovete poremećaj kao što je, na primer, nesanicu. Morate da zapamtite da je dete tek u određenom uzrastu u stanju nešto da savlada i shvati. Roditelj je tu da prepozna kritičan period za razvoj određene veštine ili sposobnosti i da podstakne razvoj u tom trenutku. To i nije tako teško kako obično misle novopečeni roditelji – dovoljno je da se pažljivo prate dečje potrebe i da se odgovara na njihove zahteve. Za razvoj deteta važnije je vreme provedeno s decom od ekonomskog statusa. Naučnici su utvrdili da su ljubav, briga i istinsko zanimanje roditelja za dete, svakodnevno bavljenje detetom, daleko važniji od obrazovanja roditelja, profesije, bogatstva ili brojnosti porodice.

RANI PUBERTET - VEĆA ŠANSA ZA DEPRESIJU

Deca koja rano uđu u pubertet imaju veće šanse za depresiju, objavili su američki naučnici Univerziteta Illinois. Ova pojava je uočena i kod devojčica i kod dečaka, piše stručni časopis „Development and Psychopathology“, koji navodi da je u četvorogodišnjem istraživanju učestvovalo oko 160 dece. Rani ulazak u pubertet je već ranije povezan sa sukobima u porodici i među vršnjacima, što može da objasni nove rezultate. Istraživači dodaju da je rani ulazak u pubertet kod devojčica bio povezan s pojavom depresije odmah na početku posmatranog perioda, dok je kod dečaka ova pojava bila izraženija tek krajem četvorogodišnjeg istraživanja.